

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
VAZIRLAR MAHKAMASINING
QARORI

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
КАБИНЕТА МИНИСТРОВ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

«8 » май 2019 ў.

№ 386

Toshkent sh.

**Ихтисослаштирилган сўйиш корхоналари фаолиятини тартибга солиш ҳамда
истеъмол бозорига гўшт ва гўшт маҳсулотларини етказиб бериш тизимини
янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида**

Кейинги йилларда чорвачилик соҳасида амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар натижасида дехкон ва фермер хўжаликлари, айникса, аҳоли қарамогидаги чорва ҳайвонлари сони, улардан олиналигани маҳсулот микдорининг ошиши хисобига қўшимча даромад олиш ҳамда аҳолини озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини қондириш борасида салмоқли ишлар амалга оширилди.

Шу билан бирга, худудларда фаолият юритиб келаётган ҳайвонларни сўйиш ва гўшт сотиши билан шугулланувчилар томонидан аҳолини гўшт билан таъминлашда ветеринария-санитария норма ва қоидаларига тўлиқ риоя килмаслик натижасида хавфсизлиги ҳамда сифати кафолатланмаган гўшт ва гўшт маҳсулотларининг савдога чиқариш ҳолатлари учрамоқда.

Тадбиркорлик субъектлари томонидан аҳоли истеъмоли учун етказиб берилаётган гўшт ва гўшт маҳсулотларининг сифати ва хавфсизлигини таъминлаш, терини қайта ишлаш корхоналарига сифатли тери хомашёсими етказиб бериш ҳамда сўйиш корхоналари фаолиятини тартибга солиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қиласди:

I. Куйидагилар:

Ихтисослаштирилган сўйиш корхоналари учун ветеринария, ветеринария-санитария норма ва қоидалари 1-иловага мувофиқ;

Ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашёларни ишлаб чиқарини, саклаш ва сотиши бўйича ветеринария-санитария норма ва қоидалари 2-иловага мувофиқ;

2019–2021 йилларда республика худудларида ҳайвонларни сўйиш ва терига бирламчи ишлов бериш бўйича ташкил этиладиган автоматлаштирилган мажмуналар билан жихозланган чорва молларини сўйиш бўйича ихтисослаштирилган сўйиш корхоналари параметрлари 3-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳамда туман (шаҳар) ҳокимликлари, Ўзбекистон Республикаси Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитаси ва “Ўзчармсаноат” уюшмаси:

икки ой муддатда жойларда мавжуд ҳайвон сўйишга мўлжалланган күшхоналарни тўлиқ хатловдан ўтказиб, ушбу карор талабларига мувофиқ ҳолда автоматлаштирилган мажмуналар билан жихозланган чорва молларини сўйиш

бўйича ихтисослаштирилган сўйини корхоналарини (кейинги ўринларда ихтисослаштирилган сўйини корхоналари деб аталади) ташкил этиш;

туман ва шаҳар марказларидан олис ҳудудларда, кишиюқ жойларда фаолият юритадиган гўшт сотинига мўлжалланган дўконлар ва шахсий охтиёжлар учун гўшт етказиб беришни тартибга солиш мақсадида аҳолига қулай бўлган ҳудудларда ихтисослаштирилган мини сўйини корхоналарини ташкил этиш;

ихтисослаштирилган сўйини корхоналарининг лойиҳаларида кўрсатилган майдонидан кам бўлмаган белгиланган ер майдонини ажратиш;

аҳолига қулайликлар яратиш мақсадида деҳкон бозорларида ихтисослаштирилган сўйини корхоналарининг гўшт сотини савдо шахобчалари ташкил этишинини таъминлани;

дехкон бозорлари, савдо мажмуасири ва бошқа савдо обьектларига сотини учун олиб кириладиган гўшт ва ҳайвонларни сўйинидан ҳосил бўладиган кўшимча суб маҳсулотларнинг ихтисослаштирилган сўйини корхоналарида тайёрланишини таъминлаш чораларини кўрсенилар.

3. Туман ва шаҳар хокимликлари маиғаатдор ташкилотлар билан биргаликда:

икки ой муддатда аҳолига қулай бўлган ҳудудларда ихтисослаштирилган мини сўйини корхоналарини ташкил этиш дислокациясини ишлаб чиқсин ва тасдиқласин;

ихтисослаштирилган сўйини корхоналарини ташкил этиш бўйича ташаббускорларни аниқлаб, 2019–2021 йиллар давомида босқичма-босқич ташкил этишинини таъминласин.

4. Ўзбекистон Республикаси Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат кўмитаси ихтисослаштирилган сўйини корхоналарида ветеринария-санитария жиҳатидан хавфсизлиги кафолатланган сўйилган ҳайвон гўштларининг ягона электрон маълумотлар базасини (кейинги ўринларда ягона маълумотлар базаси деб аталади) ўз ичига олувчи дастурни ишлаб чиқиб, 2020 йил 1 январдан амалиётга жорий қилиш чораларини кўрсин.

5. Белгилансинки, тери хомашёсини тайёрлаш (қайта ишлаш) факат юридик шахс сифагида давлат рўйхатидан ўтган, ветеринария-санитария норма ва коидаларига жавоб берадиган тери хомашёсини қабул қилини ва саклаш учун маҳсус бино ҳамда омборхоналари мавжуд бўлган ташкилотлар томонидан амалга оширилади.

6. Ўзбекистон Республикаси Соглиқни саклаш вазирлиги, Мактабгача таълим вазирлиги, Давлат солиқ кўмитаси умумий овқатланиши, ижтимоий ва хизмат кўрсатиш соҳаларида ишлатилаётган гўштлар ихтисослаштирилган сўйини корхоналарида тайёрланишини ҳамда белгиланган тартибда расмийлаштирилган сифати ва хавфсизлигини кафолатловчи хужжатлари билан қабул қилининини катъий назоратга олсин.

7. “Ўзчармсаноат” уюшмаси маиғаатлор вазирлик ва идоралар билан биргаликда:

икки ой муддатда тери хомашёсини йигиб олиш, тайёрлаш, саклаш ва уни қайта ишлаш корхоналарига етказиб беришини янада такомиллаштириш чораларини кўрсин;

ишга туширилган ихтисослаштирилган сўйиш корхоналари тўғрисидаги маълумотлар мунтазам равища Интернет жаҳон ахборот тармоғидаги расмий вебсайти, шунингдек, бошқа оммавий ахборот воситалари орқали эълон қилиб борилишини таъминласин.

8. Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси ва оммавий ахборот воситаларига ахоли орасида ушбу карорнинг мазмуни ва моҳияти, ҳайвонларни сўйиши ихтисослаштирилган сўйиш корхоналари ва ихтисослаштирилган мини сўйиш корхоналарida амалга ошириш, келиб чикиши номаълум гўшт ва гўнгут маҳсулотларини харид килмаслик, ҳайвон эгаларининг мажбуриятлари, шунингдек, жамоатчилик назоратини ташкил этишда фаол иштирок этиш юзасидан кенг кўлами тушунтириш ва тарғибот ишларини мунтазам олиб бориш тавсия этилсин.

9. Ўзбекистон Республикаси Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитаси манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда ўzlари қабул қилган норматив-хуқукий хужжатларни бир ой муддатда ушбу карорга мувофиқлаштирунлар.

10. Мазкур карорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг инвестициялар ва ташки иқтисодий алоқалар масалалари бўйича ўринбосари Э.М. Фаниев, Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантириш масалалари бўйича маслаҳатчиси А.Д. Вахабов ҳамда Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитаси раиси Б.Т. Норқобилов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикасининг
Бош вазири

А. Арипов

Вазириар Махкамасининг
2019 йил “8” майдаги386-сон қарорига
1-илюва

Ихтисослаштирилган сўйиш корхоналари учун ветеринария, ветеринария-санитария НОРМА ВА ҚОИДАЛАРИ

1-боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур норма ва қоидалар (кейинги ўринларда қоидалар деб аталади) ихтисослаштирилган сўйиш корхоналари учун ветеринария, ветеринария-санитария норма ва қоидаларини белгилайди.

2. Ушбу қоидаларда куйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

гўшти заарсизлантириш – факт заарсизлантирилгач истеъмолга ярокли деб топилган гўпти белгиланган хароратда қайнатиш ва унга ёғда ёки юкори иссиқликда қовуриш ҳамда маълум бир муддат чукур музлатиш усуллари билан ишлов бериш;

гўшти утилизация қилиш – гўшт-сүяк уни, елим тайёрлаш ёки бошқа техник мақсадларда ишлатиш, шунингдек, белгиланган тартибда қайта ишлаш қоидаларига риоя этган ҳолда йиртқич хайвонларни бокиши максадларида фойдаланиш;

ихтисослаштирилган сўйиш корхонаси – замонавий типдаги механизациялашган ёки автоматлашган ускуналар билан жиҳозланган хайвонларни сўйиш учун мўлжалланган бино ва иншоотга эга бўлган корхона;

сўйишдан кейинги кўрик – ихтисослаштирилган сўйиш корхонасида ветеринария мутахассиси томонидан истеъмолга яроқлилигини аниқлаш учун сўйилган ҳайвоннинг гўшти ва ички аъзоларини белгиланган тартибда ветеринария текширувидан ўтказиш;

сўйишга мўлжалланган хайвонлар – корамол (шу жумладан кўтос, буйволлар), чўчқа, кўй, эчки, от, туя, қуён, барча турдаги паррандалар;

сўйишдан олдинги кўрик – ихтисослаштирилган сўйиш корхонасида ветеринария мутахассиси томонидан сўйишга мўлжалланган хайвонларни белгиланган тартибда кўрикдан ўтказиш, шу жумладан қон намуналари олиб. текшириш.

3. Ихтисослаштирилган сўйиш корхонаси фаолиятини ташкил этишда ҳайвонларнинг соғлиғини ва гўшт, гўшт маҳсулотлари хавфсизлигини таъминлаш, шунингдек, қонунчиликда белгиланган тартибда керакли хужжатларни расмийлаштириш максадида ишлаб чиқаришдаги ветеринария хизмати ташкил этилади.

4. Ихтисослаштирилган сўйиш корхонаси томонидан ҳайвонларни сўйдириш учун хўжалик юритувчи субъектларга, шу жумладан ахолига кулагай шартшароитлар яратиш максадида ҳайвонларни сақланаётган жойлардан, шу жумладан хўжаликлар, мол бозорлари ва хонадонлардан сўйиш корхонасига келтириш ҳамда гўшти реализация қилиш жойига, шу жумладан бозорлар, савдо мажмуалари ва бошқа савдо обьектлари ҳамда ахоли хонадонларига етказиб бериш бўйича транспорт ва бошқа сервис хизматлари кўрсатишни ташкил этиши тавсия этилади.

5. Ҳайвонларни тижорат мақсадлари учун ихтисослаштирилган ва мини сўйиш корхоналарида сўйидириш мажбурийдир. Рухсат этилмаган жойларда, шу жумладан уй шароитида ҳайвонларни тижорат мақсадлари учун сўйиш қатъян тақиқланади.

2-боб. Ихтисослаштирилган сўйиш корхоналарига қўйиладиган ветеринария-санитария талаблари

6. Ихтисослаштирилган сўйиш корхоналарида қуидаги асосий ва ёрдамчи бинолар назарда тутилиши керак:

ҳайвонларни тушириш жойи;

ҳайвонларни сўйишдан олдин кўрикдан ўтказиш учун қабул қилиш майдони;

ҳайвонларни сўйишдан олдин саклаш майдони (бостирма);

технологик жараёнлар кетма-кетлиги сакланган ҳолда, белгиланган тартибда механизацияланган ускуналар жойлаштирилган ҳайвонларни сўйиш биноси;

касалликларга гумон қилинган ҳайвонларни алоҳида саклаш учун бино (жой);

ҳайвонларни автоматлаштирилган ёки ярим автоматлантирилган харакатсизлантириш ва терисини шилиш ускунаси, арра ва бошқа зарур жиҳозлари бўлган сўйиш жойи (сўйиш биноси ичida);

сўйилган ҳайвонни бўлакларга ажратиш жойи, гўштни совутиш, музлатиш ва вактинча саклаш учун катта хажмдаги музлатгич, туз сакланадиган омбор, музлатилган гўшт сакланадиган музлатгичли-омбор, шартли-ярокли гўштни заарсизлантириш учун бино (жой);

ичак цехи, терини тузлаш цехи;

раҳбар, ветеринария врачи, ишчи-ходимлар учун алоҳида хоналар, душ, ҳожатхона. қон намуналарини текшириш учун ветеринария лабораторияси;

ичак, ошиқозон ичини тозалаш жойи, гўнг саклаш жойи, тозалаш ҳамда бошқа жой ва курилмалар.

7. Корхона ҳудуди ярокли тўсиқ билан тўсилган, атмосфера ёғингарчилклари, майдон ва йўлакларни ювиш сувларини оқизиб кетадиган тармоқ билан таъминланган бўлиши керак. Асосий йўл транспорт, молларни олиб кириш, йўловчилар йўлаклари, ҳайвонларни қабул қилиш ва саклаш учун майдонлар ва молхоналар қаттиқ, сув ўтказмайдиган қоплама билан қопланиши керак. Ҳудудининг бўш майдонлари кўкаламзорлаштирилган бўлиши керак.

8. Кериш ва чиқиш дарвозалари олдида маҳсус кюветлар-дезинфекция тўсиқлари, транспорт фидирларини дезинфекция қилиш учун маҳсус эритма билан доим тўлдирилган дезинфекцияловчи тўсиқлар ташкил этилади.

9. Ҳайвонларни темир йўл вагонлари ва автомашиналардан тунириш жойлари ва ҳайвонларни бирламчи ветеринария ва ветеринария – санитария текшируванин ўтказиш ҳамда танлаб термометрия қилиш учун бостирмали очик молхоналар билан жиҳозланиши керак.

10. Ош тузини тушириш учун темир йўл ёки автомобиль эстакадаларида асфальтланган майдонлар яратилиди, уни саклаш учун эса, сувга чидамли полли маҳсус омборлар жиҳозланади.

Ёкилги, идии, қурилиш моллари, суюк, ем ва бошқалар бостирмали омбор ёки маҳсус майдонларда сакланади.

11. Ҳудуд иш куни давомида тизимли радиошда тозаланади, йилнинг иссиқ даврида ҳудудга ҳар куни сув сепилади, киш пайтида ҳудуд кор ва муздан тозаланади.

12. Чикиндиларни йигиш учун бетон ёки асфальт билан копланган майдонда қопқоқли металл баклар ёки металл контейнерлар ўрнатилади.

Чикинди ташлаш жойлари ва ҳовлидаги ҳожатхоналар ишлаб чиқариш ва омбор биноларидан камида 15 м узокликда жойлаштирилади, улар сифими 2/3 тўлганида тозаланиб туриши керак. Ҳожатхоналарни тоза ҳолда сақлаш ва ҳар куни дезинфекция қилиш керак.

Бак ва кутилардан ахлат ва чикиндиларни ҳар куни олиб танилаш ва дезинфекция қилиш керак.

13. Сўйиш корхоналари худудида карантин бўлими, изолятор ва санитария сўйиш жойи ташкил этилади, уни ҳайвонни сўйинидан олдин сақлаш базасининг баландлиги 2 метрлик тўсик билан ўралган алоҳида майдонида жойлаштирилади. Санитария кушхонасида касалланган ҳайвонларни олиб кириш жойи, шунингдек, уни қабул қилини, ветеринария текширувидан ўтказиш ва термометрия учун майдони бўзиши керак. Изоляторда ҳайвон мурдасини олиб чиқиш учун маҳсус жиҳозланган транспорт бўзиши керак.

Корхонадаги кўрсатилган обьектларни, бундай обьектлар бўлмаганида уни ташкил этиш учун майдон танлаш, шунингдек, уларнинг ўлчамлари худудий давлат ветеринария ва санитария хизмати томонидан тасдиқланиши керак.

14. Сменасига 20 тоннагача гўшт чиқариш қувватига эга бўлган корхоналарнинг биносида санитария кушхонасининг ўрнига санитария камераси билан жиҳозланиши мумкин.

15. Корхонага сўйиладиган ҳайвон олиб келган автомашиналар ҳайвонларни туширгандан ва гўнгдан тозаланганидан сўнг корхонанинг четида жойлашган маҳсус майдонда ювилиши ва дезинфекция қилиниши шарт.

Шу майдонда молни ташишда ишлатилган автомашинадаги аижом ва жиҳозлар, шунингдек, темирйўл вагонларидаги ашёлар (ем солинадиган идиш, челак ва бошқалар) ювилиб дезинфекция қилинади.

16. Ҳайвон сақланадиган бинолар ва очиқ молхоналар ҳар куни гўнгдан тозаланади ва гўнг сақланадиган жойга олиб борилади.

Юқумли касалликка чалинган ҳайвон гўнгини тозалаш ва зарарли микроблардан тозалаш ўрнатилган тартибда амалга оширилади.

17. Ҳайвонлар ичагидаги чикиндиларни йигиш учун сувга чидамли пол ва деворли, қопқоғи маҳкам ёпиладиган маҳсус йигини жойлари жиҳозланади. Йигиш жойи атрофидаги майдон бетонланади ва ҳар куни дезинфекция қилинади. Ичак чикиндилар йигиш жойилан жиҳозланган транспорт ёрдамида маҳсус ажратилган жойга олиб борилади.

18. Гўнг, ичак чикиндиларини ташийдиган транспорт воситаси ҳар куни ювилиб дезинфекция қилинади.

19. Ҳайвонларни ташишда иштирок этадиган ходимлар кийимини санитар ишлов берилиши учун хўжалик бинода пароформалин дезинфекция камераси жиҳозланади.

20. Ихтисослаштирилган сўйиш корхонаси етарлича сув билан таъминлапиши ксрак.

21. Ишлаб чиқариш, майший ва ичимлик мақсадларида фақат стандарт талабларига мос келадиган сув ишлатишига йўл қўйилади.

22. Озиқ-овқат маҳсулотларини кайта ишлаш билан боғлиқ бўлмаган (компрессор, вакуум – насослар, худуд ва мол базасига сув сепиш) сув сарфи учун

техник сувдан фойдаланиш мүмкін. Техник ва ичимлик сув құвурлары алохіда ұрнатылади. Ички құвурлар бөшкә рангга бўялади.

23. Шахар канализацияси ёки маҳаллий тозалаш иншиотларига қуйилишидан аввал окова сув механик тозаланishi керак. Таркибила кўп микдорда ёғ бўлган окова сув (ёғ. ичакни қайта ишташ цехларидан ва х.к). маҳаллий тармоқка чиқарилишидан олдин ёғни ушлаб қолини воситаларидан ўтказилиши керак.

24. Карантин, изолятор ва санитария сўйиш иншиотидан чиқсан, шунингдек, худудни ювишдан кейин чиқсан окова сувни ҳовли тармогига чиқаришдан олдин уни тиндиригичлардан ўтказиб заарсизлантирилади.

25. Барча ишлаб чиқариш цехларига кириш жойларидан оёқ кийимини тозалаш ускуналари, дезинфекцияловчи гиламчалар қўйилади.

26. Ишлаб чиқариш биноларидан бинони табиий ва сунъий ёритиш кўзда тутилиши керак.

Ишлаб чиқариш, ёрдамчи, омбор, майший, маъмурий биноларининг сунъий ёритилиши ёритиш нормаларига тўғри келиши керак.

27. Барча ишлаб чиқариш, омбор, майший ёрдамчи бинолариниң девор ва шифтларидан ёрик, ўйик ва бошқалар бўлмаслиги керак. Ишлаб чиқариш, майший ва ёрдамчи бинолар девори ва шифтини улар кирланганида ёки ҳар б ойда камидан бир маротаба оч рангдаги мойли бўёқлар ёрдамида бўялади (бошқа турлаби ювиш имконияти бўлган жиҳозлар билан копланган деворлар белгиланган тартибда ювилади).

Моғор наido бўлганида, девор ва шифтларни бўяшдан олдин антисентиклар билан ишлов берилади.

Цитка қопланган ёки мойли бўёқ билан бўялган девор ва панеллар ҳар куни совуни - ишқорга ботирилган латта билан артилади ҳамда хафтасига камидан бир маротаба совуни исесик сув билан ювишдаб дезинфекция қилинади.

Ҳайвонларни сўйиш ва ёрдамчи бинолар иш тугаганидан сўнг ҳар 5 кунда бир маротаба профилактик дезинфекция, шунингдек, ветеринария врачи талаби билан мажбурий дезинфекция қилинади.

28. Барча бинолардаги поллар сирнанчик бўлмаслиги, тиркишсиз ва ёриқларсиз бўлиши, иш жойлари ва йўлакларининг чеккаларида жойланшиш траплар томонига қиялантирилган бўлиши керак.

Ишлаб чиқариш бинолари поллари иш жараённанда ва емена тугаганида тозаланади. Ишлаб чиқариш жараённанда пол ва деворлар ёғ билан кирланадиган цехларда иш пайтида ювилади, емена тугаганида ёса исесик совун эритмаси, ишқор ёки бошқа мос ювиш ва ёғсизлантирувчи восита билан ювилади.

29. Пол, панель, ускуна ва технологик жиҳозларни ювиш учун барча ишлаб чиқариш бинолари ва цехлар исесик ва совук сув билан таъминланшин керак.

30. Дераза ва фонар шиншалари кирланганида, ҳафтада камидан бир марта артилиб ювилиши керак.

31. Зина панжаралари ҳар 10 кунда камидан бир маротаба нам латта билан артилади ва дезинфекция қилинади. Зинаноялар кирланганида ҳар еменада камидан бир маротаба ювилади.

32. Цех ичидаги барча сув, канализация, пар, газ ва бошқа құвурларни ажралиб түриши учун ҳар хил рангта бўялади. Уларни чангдан тозалаш учун құвурлар совуни ишқорли эритмага намланган тоза латта билан артилади.

33. Озиқ – овкат маҳсулотларига тегиб туралиган транспортер, конвеер ва бошқалар тозаланади, кальцийланган соданинг иссиқ ишкорли эритмаси ёки каустик соданинг 0,05-0,15 фоизли эритмасила артилиб сўнг иссиқ сувда чайлади.

34. Тозалаш анжомлари, ювиш ва дезинфекция воситаларини саклаш учун омборхона, маҳсус шкафлар кўзда тутилган. Юниш анжомларини санитар ишлов бериш учун иссиқ ва совук сув таъминотига эга бинолар ташкил этилиб жиҳозланиши керак.

35. Кўл ювиш учун цехларда иссиқ ва совук сув таъминотига эга маҳсус кўл ювиш анжомлари ўрнатилиши керак. Улар совун, дезинфекция эритмаси ва тоза сочиқлар билан таъминланиши керак.

36. Ишлаб чиқариш ва ёрдамчи биноларида дарчалар ва бошка усуллар ёрдамидағи табиий ёки сунъий шамоллатиш (вентиляция) бўлиши керак.

37. Ишлаб чиқариш биноларида ҳаво ҳарорати ва нишбий намлик лойиҳалашнинг санитария нормаларига мос келиши керак.

38. Технологик жиҳозлар ва анжомлар енгил тозаланиши, ювилиши ва дезинфекция килиниши керак. Факат давлат санитария назорати органлари томонидан рухсат этилган материаллардан фойдаланишга рухсат этилади.

39. Технологик жиҳозлар технологик жараёни қийинлаштирумайдиган ва ишлаб чиқариш биносими тозалаш ва дезинфекцияни қийинлаштирумайдиган этиб жойлаштирилиши керак.

40. Ишлаб чиқариш столлари қопламаси текис, зангламайдиган металл ёки мармардан бўлиши керак.

Гўштни суяқдан ажратиш ва кесин учун столларда каттиқ ёғочдан олинган тахталар ишлатилади. Иш тугаганида бу тахталар яхшилаб ювилиб дезинфекция қилинади.

Маҳсулотнинг полга тушиб кетинини олдини олиш мақсадида маҳсус курилма ва қувурлардан тушириладиган хом ашёни қабул киладиган столларнин ён деворлари баланд қилиб ясалади.

41. Иш столлари, ванна ва бошка идишлар енгил тозаланиши, ювилиши ва дезинфекция килиниши учун текис юзати бўлини керак. Улар зангламас пўлат, алюмин ёки озиқ – овкат маҳсулотлари билан ишлашга рухсат этилган бошка материаллардан бўлини мумкин. Турли бўёкларга бўялган ва кўл бола усулда ясалган илгаклардан фойдаланиш тақиқтанади.

Қатай югуртирилган козонлар, иш столлари, ванна ва бошка идишлар, шунингдек, гўшт осиб қўйин учун илгаклар вакти-вакти билан оқартириб тозаланиши керак. Идишдаги қалай микдори 1% ошмаслиги керак. Оқартиргандан сўнг идиш яхшилаб тозаланади. тозалаш воситалари ва иссиқ сув билан ювилади, кучли пар ёки дезинфекция воситалари билан заарсизлантириллади, сўнг иссиқ сув билан чайлади, куритилади ва маҳсус жойда сакланади.

43. Цех ичидаги транспорт ва осиладиган курилмалар алоҳидаги хомашё ва маҳсулотларга биритириллади ва керакли равишда белгиланади.

44. Жиҳоз ва ускунатлар ҳар куни иш тугаганидан сўнг яхшилаб тозаланади, кальцийланган (0,5-2,0%) ёки каустик (0,1-0,2%) соданинг иссиқ эритмалари билан ювилади. Дезинфекция ҳафтасига бир маротаба ёки ветеринария мутахассиси

кўрсатмасига биноан амалга оширилади. Санитария сўйинш жойи, жихоз ва анжомлар дезинфекцияси иш тутатилганидан сўнг олиб борилади.

45. Анжомларни ювиш ва дезинфекция қилиш учун ҳар бир цехда ювиш ваниаларига иссик ва совук сув тармоги уланган маҳсус хоналар ажратилади.

46. Тозалик сифати ва ветеринария-санитария ҳолатини назорат қилиш учун худудий давлат ветеринария хизмати томонидан ускуна ва жиҳозларининг микробиологик текшируви доимий равишда белгиланган муддатларда амалга оширилади.

47. Гўшт маҳсулотларининг иккиламчи ифлосланишининг олдини олини макеадида технологик жараёпларнинг кетма-кетлигини таъминлаш керак.

48. Корхонага зооноз касалликтар билан касалланган сўйиладиган (ветеринария кондаларига кўра сўйиншга рухсат этилалиган) ҳайвонлар келирилганида, барча ҳолларда ўрнатилган профилактика чораларига риоя қилиниши керак.

49. Сўйилган ҳайвон гўшти осма йўллар билан ҳаракатлантирилини зарур, бунда улар пол, девор, технологик жиҳозларга тегмаслиги керак.

Сўйилган ҳайвон гўшти конини оқизиш ва полда техник қон ва ишлатилган сувни оқизиш учун, суюқликни трапта окиб кетиши учун полда кияли тарнов (металл, бетон, камчи билан ўралган) ясалади.

50. Ёғ хомашёси, субмаҳсулотлар, ичак ва ҳайвон сўйилганда боника маҳсулотларни уларни қайта ишлаш жойларига олиб бориш кияликдан тушариши, аравалар, осма йўлаклар ёрдамида амалга оширилади.

Озик-овкат хомашёсини ҳар бир тури алоҳида тусирилади.

Қон, қон плазмаси ва боника оқситли суюқликларни транспортировка килини қувурлари, уларни яхшилаб ювиш ва дезинфекция килиш учун ечиладиган бўлини керак.

51. Озик-овкатга оид бўлмаган чиннидилар улар ҳақида ёзуви бўйланган маҳсус идишга йигилади.

Конфискатларни (ветеринар мутахассиси томонидан брак деб топилган гўшт маҳсулотлари) йигиш учун бошка ранга бўялган (ок фонда кора йўл-йўл) алоҳида тусириши қувурлари ёки маҳсус ҳаракатланадиган ёпик идиш ўрнатилади.

Конфискатларни озик-овкат маҳсулотларини тусириши учун мўлжалланган қувурлар, шунингдек, бошка мақсадларга мўлжалланган тусириши йўли ва идишларга солиш тақисланади.

52. Сўйилган ҳайвонлар ошқозонини бўшатиш ва терини гўнгдан тозалаш баландлиги 2 метр бўлган тўсиқ билан ажратилган, молни бирламчи қайта ишлаш цехининг маҳсус ажратилган жойларида амалга оширилади.

53. Ҳайвонни бирламчи ишлов бериш цехида сўйилган ҳайвонларни ўта хавфли касалликка чалинганини гумони пайдо бўлганида, ветеринария мугахассиси талаби билан конвейерни зудлик билан тўхтатиш учун шароитлар яратилган бўлиши керак.

54. Совутиш ва музлагиши учун совутича фақат ишлов берилган субмаҳсулотлар кўйилиши мумкин.

55. Ичак цехидаги ичакларни бирламчи қайта ишлаш учун жиҳозлар ва ин жойлари, шунингдек, канализация сувлари тармоқлари шундай жойлантирилини керакки, уларни ювандан ичадан чиккан ахлатлар ва сувлар цехни ифлосламаслиги керак.

Ичакдан чиккан ахлатлар канализацияга уланган люклар орқали чиқарилади.

Ичак цехларининг иш жойларига исек ва совук сув уланади. Ичакларни саралаш (хаво билан тозалани) учун ичак цехига сиқилган хаво берилини тъмминланади.

Ичак цехида ишлашнинг хўл жараёнларида ишчилар оёги тагига панжаралар кўйилади.

56. Ёғларини эритин учун мўлжалланган суюкларни майдалани ва арратани ёғ цехининг алоҳида хонасида амалга оширилади.

57. Агар корхонада санитария сўйиш жойи бўлмаса, терини тузлаш цехида касалланган ҳайвоинларининг терисини дезинфекция килиш ва тузлани учун жой ажратилади.

58. Цехлардан ем ва техник маҳсулотлари чикарини маҳсус идишлар ёки йўлаклар ёрдамида амалга оширилади.

59. Гўшт идишда ёки идишсиз совутини камераларига жойлаштириланида, ёндан ясалган, яхши текисланган рейка, брусадан ясалган панжара ёки поддонларга қўйилади.

Музлатилган гўшт ва субмаҳсулотлар текис тахланиб, полдан камида 8 см баландликдаги таглик ёки маҳсус сўриларга (стеллажлар) кўйилиши мумкин. Текис тахлаш девор ва совутиш ускуналардан 30 см масофада жойлантирилади. Тахламлар орасида ўтини жойлари бўлишини керак. Тиндирилган ва совуган гўши осилган ҳолатда сакланади.

Мажбурий сўйилган ҳайвоинларининг гўштлари лаборатория текширувлари натижалари олингунга қадар алоҳида камерада ёки умумий камеранинг алоҳида бўлимида сакланади.

Ишлатилганидан сўнг дезинфекция қилинмаган асбоб-ускуналардан (панжара, рейка ва бошқалар) фойдаланиш тақиқланади. Тоза ёғоч жиҳозлар заҳираси маҳсус хонада сакланади.

Гўштни осини илгаклари ва мосламалар зарур бўлганида рух билан ишлов берилади ёки оқартирилади.

60. Совутилган қувурлардаги қирор қатламлари камерани юқдан бўшатилгандан сўнг исек аммиак ёки тузли сув билан эритилади, шунингдек, қиргич ва қаттик сунурги билан тозаланади. Бўшатилмаган камераларда қувурларни қирордан тозалашида яқин жойлашган юкларни тоза брезент ёки каноп мато устига ёнилган ҳолда факат механик усулда рухсат этилади. Тозалаш тутаганидан кейин қирорлардирхол олиб ташланади.

61. Маҳсулотларни қабул килиш зиналари ва лифтлар ифлосланганда, ҳафтасига камида бир маротаба тозаланади.

Юқлаш-тушириш вактида камера ва йўлаклардаги поллар ифлосланганда, ҳафтасига камида бир маротаба тозаланади.

Мусбат ҳароратли камералардаги ифлосланган пол ва эшиклар, йўлак ва зиналардаги пол ва эшиклар мунтазам равишда исек ишкорли – совунили эритма билан ювилади.

Тозалани ишлари якунланганидан сўнг асбоб-ускуналар исек сувда чайилади, 2% хлорли ишкор эритмасига дезинфекция қилинади, сув билан яхшилаб чайилади ва куритилади. Могорлаган камера ва хоналарни тозалагандан сўнг, асбоб-ускуналарни 5-10 дақиқага 2% хлорли ишкор эритмасига солинади, шундан сўнг исек сув билан ювилиб куритилади.

Плитка солинган ёки мойли бўёк билан бўяланган панелларни ҳар куни совунили ишкорли эритмада намланган латта билан артилади.

62. Совутиш хоналаридаги жорий таъмир, оқлаш ва дезинфекция ишлари зарур ҳолларда, камера таъмири, оқлаш ва дезинфекция ишлари юқдан бўшатилганидан сўнг бажарилади.

63. Могорга карши кураш учун камера, йўлак, ҳаво ажратгичли ҳаво капалари ва бошқаларга антисентик ёки хлорли оҳак эритмаси билан ишлов берилади.

64. Асбоб-ускуна, транспорт воситалари ва идишларни ювиш учун сув ўтказмайдиган полти, кучли пар берадиган, исесик сув ва окова сув чикиш йўли билан жиҳозланган махсус хона ташкил этилади.

65. Камераларниң мажбурий дезинфекцияси:

а) камераларни юқдан бўшатгандан сўнг ва совутичга катта микдорда юқ кўйишдан аввал тайёрлаш вактида;

б) камера деворлари, шифти, асбоб-ускуналари ва жиҳозларида кўзга кўринадиган мөғор пайдо бўлганида;

в) сакланётган юкларда мөғор пайдо бўлганида амали оширилади.

Камераларниң ветеринария – санитария ҳолати ва дезинфекцияни ўтказиш зарурати давлат ветеринария хизмати (шунингдек, ишлаб чиқарнидаги ветеринария хизмати) томонидан белгиланади.

Совутиш камералари дезинфекция воситасини ёки дезинфекция воситаси эритмасида тайёрланган оҳакли аралашмани сепиб, дезинфекция килинади.

Камералар дезинфекция самараси дезинфекциядан оддини ва кейинги бажарилган мөғор замбуруғига заарлантанлик микробиологик таҳлили асосида аникланади.

Агар таҳлил давомида замбуруғ уруғлари 1 см^2 юзада бир нечта донани ташкил этса, дезинфекция қоникарли ҳисобланади.

66. Идишга солинмаган махсулотларни тарозиларниң платформасига тўғридан-гўри кўйиш тақисланади. Тортиш махсус идиш, панжаралар ёки курилмаларда амалга оширилади.

67. Гўшт ва гўшт маҳсулотлари ортиладиган транспорт воситалари тоза ва соз ҳолатда бўлиши керак.

68. Гўшт ихтисослаштирилган ёки махсус ихтисослантирилган транспортда гашилади.

Таниш якунланганидан сўнг ҳар куни транспорт воситалари яхшилаб ювилади ва ҳафтасига камида бир маротаба дезинфекция қилинади.

69. Гўшт маҳсулотларини танишида иштирок этастган шахслар (юқ ташувчи, экспедитор ва бошқалар) тоза кийим ва снг билан таъминланадилар, гўнгни ортиш учун эса оёқ кийими устидан кийиладиган брезентли химоя пайтоғи билан таъминланади.

70. Маиший хоналар сўйиш цехларида ишлайдиган ходимлар ишлаб чиқарни хоналаридан ўтмаслиги таъминланган ҳолда жойлаштирилиши керакки..

71. Ишчи ва махсус кийимлар учун кийим осиш хоналари кўча ва ихтисослаштирилган кийимлар осиш хонасидан алоҳида жойлашиши керак.

Совутичда ишлайдиган ходимларниң кийиниш ва ювипни хоналари умумий хўжалик биносида жойлашиши мумкин.

Санитария сўйиш цехи ходимлари учун алоҳида хўжалик хонаси ташкил этилади.

72. Юқумли касалликка чалинган ҳайвонларни сўйиш ва уларниң маҳсулотларини кайта ишлаш бўлими ходимларининг ишчи кийимлари мажбурий равишда дезинфекция килиниши керак.

73. Хўжалик хоналарини иш тугаганидан сўнг ҳар куни йигиштириш керак: чангдан тозалаш, пол ва асбоб-ускуналарни совунли – ишкорли эритма ва қайнок сув билан ювиш. Дезинфекция ҳафтасига камида бир маротаба ҳамда мажбурий дезинфекция ветеринария врачининг талаби билан амалга оширилади.

Хўжалик хоналаридан бошқа мақсадларда фойдаланиш қатъяни ман этилади.

74. Корхонанинг барча ходимлари шахсий гигиена қоидаларига риоя қилишлари керак.

75. Сўйинш цехига ишга кираётган шахслар дастлабки йўриқнома ва тиббий кўрикдан ҳамда ветеринария-санитария курсларидан ўтиши керак.

Ветеринария-санитария курсларидан ўтмаган шахсларни ишга қўйилиши учун маъмурият жавобгар ҳисобланади.

76. Корхона ходимлари ишга тоза ва ораста уст-бош ва оёқ кийимида келишлари керак.

77. Корхона ходимлари қуидагиларга мажбурлар:

а) иш бошланишидан олдин ва танаффуслардан сўнг кўпларини совун билан яхшилаб ювишлари ва хлорли охак (0,2%) эритмасида дезинфекция қилишлари, тоза санитария кийимини кийинилари, сочларини бош кийим ёки рўмол билан ёпишлари керак;

б) ишдан сўнг душ қабул қилишлари керак;

в) ошхонага келишдан аввал санитария кийимларини кийим алмаштириш хонасида счишлари, овқатланишидан олдин ва кейин қўлларини ювишлари керак;

г) факат маҳсус ажратилган жойларда овкат истеъмол қилишлари ва чекинилари мумкин.

Маҳсус кийимда цехдан ташқарига чиқиш такикланади.

78. Корхона маъмурияти қуидаги мажбуриятларга эга:

а) ҳар бир ходим учун маҳсус кийим комплекти бериши;

б) маҳсус кийимни муитазам равишда ювиши ва ходимга тоза, соз ҳолатда бериши;

в) корхонанинг барча ходимлари учун ветеринария-санитария дарсларини ташкил этиши;

г) ишга қабул қилинаётган шахсларни улар тиббий кўрикдан, шунингдек, ветеринария-санитария курсидан ўтганлигини тасдиқловчи ҳужжат асосида (ветеринария-санитария курсини корхонани ўзида ташкил этиш мумкин) расмийлантириш.

79. Корхоналарда заарли бактериялар, кемирувчилар, хапоратлар ва пашша, чивиниларга қарши кураш чораларини кўриш. Чиқинди ва кирларни ўз вактида тозалаш, чиқинди йигиш идиилари, ўралар, хожатхона, гўнг сакланадиган жойларга муитазам равища ишлов бериш.

Йилнинг иссиқ вактида биноларга пашша (чивин) кириб олмаслиги учун ойна, дарча ва эшикларга сетка ўрнатиш керак.

Гўштини кир бўлмаслиги ва кемирувчилардан саклаш учун:

а) хона остоналари ва эшикларига (40-50 см баландликдаги) листли темир ёки металл сетка, ёғочли тўсик кўйини;

б) ертўла қаватларидаги ойналарни ва вентиляция каналларини тешикларини химоя сеткалари билан ёпиш;

в) девор, пол, қувур ва радиатор ёнидаги тешикларни металл кирриндили цемент билан суваб чиқиш;

г) цехларни ўз вактида озиқ-овкат колдиклари ва чикиндиларидан тозалаш, иши тугаганидан сўнг гўшт маҳсулотларни яхшилаб ёпниш;

д) кемирувчиларни механик (копкон, туткич ва бошқалар) ёки кимёвий воситалар билан йўқ килиш керак.

Дератизациянинг кимёвий усулларидан факат мутахассис – дератизаторлар фойдаланиши мумкин.

Кемирувчиларга карни курашида бактериал усуллардан фойдаланиши тақиқланади.

3-боб. Ҳайвонларни сўйиншдан олдин кўриқдан ўтказиш учун ветеринария-санитария талаблари

80. 14 кунидан кичик бўлган ҳайвонлар гўшт учун сўйилишига рухсат берилмайди.

81. Гўшт учун соглом ҳайвонларни қўйилади сўйишга рухсаётлади. Касал ва юқумли касалликка чалинганикда гумон килинаётган ёки ўлим ҳавфи (огир жароҳат, суяқ синиши, куйиш ва бошқа жароҳатлар) бўлган ҳайвонларни сўйинш тегишли йўрикномалар ва мазкур Коидатарда назарда тугилган ҳолларда (гўшт инсон истеъмолига рухсат этилганида) рухсат этилади.

82. Кўйидаги ҳолларда ҳайвонларни гўшт учун сўйиш тақиқланади:

Ветеринария врачининг рухсати бўлмаганида;

куйдирги, эмфизематозли карбутиқул, йирик шохли ҳайвонлар ўлати, гуялар ўлати, кутириш, қокшол, ҳавфли шиш, брадзот, қўйларниңг энтеротоксемияси. Йирик шохли ҳайвонлар ва қўйларниңг катарал безгаки (ти. кўкарини), чўчқаларниңг африка ўлати, туляремия, ботулизм, сан, энзоотик лимфангонт, мелноидоз (сохта сап), миксоматоз ва күёнларниңг геморрагик касаллиги, парранда гриппи билан касалланган ёки гумон қилинган ҳайвонлар;

ўлим талвасасида бўлган ҳайвонлар;

куйдирги касаллигига карши эмланган ва даволанган ҳайвонларни эмлашдан (даволашдан) кейин 14 кун давомида, оксил касаллигига карни эмланганда. Эмланишдан кейин 21 кун давомида;

маллеинизация қилинмаган бир тўёкли ҳайвонлар. Маллеинизация қилинмаган ҳайвонлар сўйилганда гўшт ва бошқа маҳсулотлари утилизацияга юборилади.

83. Сўйиш учун юборилгаётган ҳайвонлар таъминловчи хўжаликда белгиланган тартибда ветеринария кўригидан ўтказилиши керак.

Бруцеллез ва сил касалларни билан касалланган, клиник белгилар намоён қилинган, касаллик ташҳиси аникламаган, юқумли бўлмаган касалликка чалинган, тана ҳарорати юкори ёки паст бўлган ҳайвонлар. орнитоз, триши, ньюкасл касаллигига чалинган паррандаларни сўйиш корхоналарига юборини тақиқланади.

Йўрикномаларда кўрсатилган муддат давомида даволаш ва профилактика максадларида антибиотиклар кўлланилган ҳайвонларни сўйишга юбориш тақиқланади.

Пестицидлар билан ишлов берилган ҳайвонлар, ҳашоратлар ва каналарга карни кураши учун тавсия этилган кимёвий воситалар рўйхатида кўрсатилиш муддат тугаганидан сўнг сўйишга юборилади.

Балиқ, балиқ чикиндилари ва балиқ уни берилганидан сўнг чорва ҳайвонларини 30 кун давомида, паррандаларни эса – 10 давомида сўйиши а юборини тақиқланади.

84. Сўйишга юборилаётган ҳайвонларнинг ҳар бир партияси учун ветеринария конунчилигида белгиланган тартибда ветеринария гувоҳномаси (ёки маълумотномаси) берилади. Партияга бир хўжаликдан (ферма ва бошкалардан) бир вактда бир ветеринария гувоҳномаси (ветеринария маълумотномаси) бўйича юборилаётган бир турдаги ҳайвонлар киради.

Боқиши ва парваришилашга нолойик бўлган, жароҳаги бўлган, юқумсиз касалликка чалинган ва гана ҳарорати меъёрида бўлган ҳайвонлар учун етказиб берувчи ветеринария врачи иштирокида тузилган далолатнома ҳам тақдим этилади.

85. Текширув пайтида сил ва бруцеллезга гумон қилинган ҳайвонлар, шунингдек, мазкур коидалари мувофиқ гўшт учун сўйишга рухсаи этилган касал ҳайвонларни фақат давлат ветеринария хизматинини рухсати билан сўйинига юбориш мумкин. Бундай ҳайвонларни хайдаб олиб бориш ман этилади.

86. Сўйиладиган ҳайвонлар партияси олиб келинганида, ихтисослаштирилган сўйини корхонасниниг ветеринария мутахассиси ветеринария гувоҳномаси тўғри расмийлаштирилганлиги, шунингдек, ветеринария гувоҳномасида кўрсатилишан ҳайвонлар сонининг ҳақиқатда мувофиқлигини ўрганади ва ҳар бир бопни ветеринария кўригидан ўтказиб, кон намунаси олинади ва белгиланган тартибда лаборатория текширувчари ўтказилали. Кон намунаси бруцеллез касаллинига текширилиб, ҳайвонлар соғлом бўлганда сўйини а рухсат этилади.

Юқумли касалликларга чалинган, агонияда бўлган, нобуд бўлган ҳайвонлар учраган нартияди, шу жумладан ветеринария гувоҳномасида кўрсатилишан сониниг амалдаги сонига мос келмаган ҳолларда, ташхис ёки тафовут сабаблари аниклангунга кадар ҳайвонлар карантинга қўйилади, бунда карантин уч сутқадан опмаслиги керак.

Ҳайвонларни транспортда ташиганда нобуд бўлган ҳайвон таналари туширилмайди, улар микроскопик текширувлардан ўтказилади ва куйдирги инкор этилганидан сўнг утилизацияга юборилиб, ҳайвон этаси хисобидан йўқ килинади.

87. Ҳайвонларни тирик вазни ва гўшт сифати бўйича тошириш – кабул килишда, йирик ва майда шохли ҳайвонлар, чўчқалар, туялар, паррандалар кабул килингандан 5 соат давомида сўйишга юборилиши керак.

Агар улар автотранспортда 100 кмгача масофада олиб келинган бўлса, уларда чарчашиб алмаглари бўлмаса ва ихтисослаштирилган сўйиш корхонасига юборишдан олдин йирик ва майда шохли ҳайвонлар, гуялар ва кийиклар 15 соатдан кам бўлмаган, чўчқалар – 5 соатдан кам бўлмаган, куёнлар – 12 соатдан кам бўлмаган, қуруқликлари парранда 6-8 соатдан кам бўлмаган, ва сувда сузувчи паррандалар – 4-6 соатдан кам бўлмаган даврда хўжаликда боқилмасдан сакланган бўлса. Ҳайвонларни сўйишдан олдин хўжаликда боқмасдан сакланган давр товар – транспорт юхнатида кўрсатилиши керак ва ихтисослаштирилган сўйиш корхонасига етказиб бериш муддати келишилган топшириш – кабул килиш жадвалида кўрсатилишан кун ва вактида амалга оширилиши керак.

Колган ҳолларда ҳайвонларни ихтисослаштирилган сўйиш корхоналарида сўйишдан олдин боқмай саклаш керак: кабул килиб олинганидан сўнг йирик ва майда шохли моллар, гуялар ва кийиклар – 15 соатдан кам бўлмаган, чўчқалар – 10 соатдан кам бўлмаган, куёнлар – 5 соатдан кам бўлмаган даврда. Ҳайвонларга сув бериш чегараланмаган, лекин сўйинидан 3 соат олдин сув берилиши тўхтатилади.

Хўжаликда сўйишдан олдин оч колдирилмаган парранданни сўйинига юборилмайди.

Узок ташишдан сўнг чарчаш аломатлари кузатилган ҳайвонларга камида 48 соат дам берилади. бунда уларни нормал равинида бокиб сув берилади, кейин эса юкорида кўрсатилган талаблар бажарилади.

Оғларни сўйишдан олдин бокмаслик ихтисослаштирили ан сўйини корхонасида барча ҳолларда 24 соатдан кам бўлмаслиги керак (малленинизация натижалари гача).

Бузок ва чўчқачалар қабул килинганидан сўнг 6 соатдан кейин сўйинига юборилади.

88. Молни тирик вазни ва семизлиги бўйича хўжалик ёки корхоналарда топшириш – олишда, корхонага олиб келинганидан сўнг сўйишдан олдин сўм бермай саклаш вакти йирик ва майда шохли моллар, туж, оғлар учун 24 соатдан кам бўлмаслиги керак, чўчқалар учун – 12 соатдан кам бўлмаслиги керак, бузок ва чўчка болалари учун эса 6 соат бўлиши керак.

Ахталанмаган буқачалар бирга келган нартияси билан алоҳида молхонада сакланади.

89. Сўйини куни ҳайвонлар ветеринария мутахассиси томонидан кўриб чикилади ва ташлов асосида ҳайвонларнинг умумий аҳволидан келиб чишиб термометрия килинади.

Ветеринария мутахассисининг сўйишдан олдинги текшируви ва термометрияси натижалари муайян шаклдаги журнали аёзб борилади.

Касал ёки ҳарорати юқори ёки паст бўлган ҳайвон аникланганида, журналда уларнинг рақам ва ёрлигини, аникланган ёки тахмин қилинган ташхиси ва ҳарорати ёзиб кўйилади. Бундай ҳайвонларни ажратиб, ташхиси аникланмагунга калар сўйинига йўл кўйилмайди.

Ихтисослаштирилган сўйиш корхонасига ташхиси аник ҳайвонлар олиб келинганида, улар ветеринария мутахассислари назорати остида санитар сўйини цехига дархол сўйиш учун юборилади.

90. Сўйишдан олдин бир туёклилар сап мавжудлиига бир маротабалик офтальмомалленинизацияга текширилади. Малленинга ижобий таъсир берган ҳайвонлар йўқ килинади.

Бир туёклиларни корхонанинг умумий залида, лекин бошқа турдаги ҳайвонлардан алоҳида жойда сўйинига рухсат этилади.

91. Ихтисослаштирилган сўйиш корхонаси худудига тусирилган ҳайвонларни худуддан олиб чиқиш тақиқланади.

92. Ҳайвонларни сўйишдан олдин ва кейин аникланган ўтқир юқумли касалликлар барча ҳолларда, шунингдек, сиз, лейкоз, цистицеркоз (финноз) ёки трихинеллез касалликлари аникланганда, ихтисослаштирилган сўйини корхонасининг ветеринария хизмати бу ҳақида ҳайвонлар юборилган жойдаги давлат ветеринария хизматига ва юборувчига, шунингдек, ушбу корхона жойлашган худудий давлаг ветеринария хизматига маълумот бериши керак.

93. Сўйинига олиб келинганд ҳайвонларни текширганда бруцеллез ёки сиша таъсирчан ҳайвонлар аникланганида ёки юқумли касалига чалинганд, йиришли яллиғланиши, йирингли гангреноз ярати, маститли, киндик ва бўғим яллиғланиши (бузоқларда) ва бошқа сабабларда улар соғлом ҳайвонлардан алоҳида қабул килиб олинади ва санитария сўйиш цехига юборилади. Санитария сўйиш цехи бўлмаганида, умумий залида соғлом ҳайвонларни сўйиб бўлгандан сўнг ва заидан барча гўштлар ва бошқа маҳсулотлар олиб чиқилгандан сўнг умумий сўйини цехига сўйинига рухсат этилади.

Юқорида көлтирилған юқумли касалліклар билан касалланған ҳайвонларни сүйгандан сүнг, шунингдек, ҳайвонларни сүйгандан бундай касалліклар аникланғанида, сүйиншілек, бундай ҳайвонларни сүйиншілек ишилдер берілішінде ғойдаланылған барча жиһоз ва асбоб – усқуналар, шунингдек, сүйишдан олдин сақланған жойлар санитар тозаланиши ва дезинфекция қилиніши керак.

94. Ихтисослаштирилған сүйиншілек корхонасига олиб кетилаётганиңда ёки қабул қилинішінде, темир йүл ёки автотранспорт оркалы олиб келинаётгандың партиядаги ҳайвонда күйдирғи касаллігі аникланғанида, ҳайвонлар санитария текширувидан үтказилады ва ҳар бир бөші термометрия қилинады. Тана ҳарорати мезерда бүлған ва касаллік алматлари бүлмаган йирик ва майдың шохли ҳайвонлар, тұя, отлар карантинга қўйилады ва ветеринария мутахассиси томонидан күнлік термометрия билан назоратта олинады.

Касаллікнинг клиник алматлари бүлған барча турдаги ҳайвонлар дархол изоляторға қўйилады ва у ерда даволанады. Даволаш бошланғаниңдан 14 кун үтганидан сүнг ва тана ҳарорати мезерда бүлған ва касаллікнинг клиник алматлари бүлмаган ҳайвонлар алохидан партия билан дархол сүйишга юборилады, касалларини эса изоляция қилиниб даволанады. Тузалган ҳавонлар, ҳарорати мезерга келганидан сүнг 14 кун сақланады ва сүйишга юборилады.

95. Йирик шохли ҳайвон эмфизематоз карбункул билан касалланғанида ёки бу касалдан ҳайвонлар үлганды, бу партиядаги барча ҳайвонларни ветеринария мутахассиси текшириб чыкады. Ҳарорати мезерда бүлған ва касаллікнинг клиник алматлари бүлмаган ҳайвонлар алохидан партия билан дархол сүйишга юборилады, касалларини эса изоляция қилиниб даволанады. Тузалган ҳавонлар, ҳарорати мезерга келганидан сүнг 14 кун сақланады ва сүйишга юборилады.

96. Сүйишга топширилаётгандың ҳайвонлар партиясында оксил билан касалланған ёки касаллікка ғумон қилинған ҳайвонлар аникланғанида, ҳайвонларнинг бу түркімнен сүйиш цехиге сүйиншілек үшін қарантинга қойылады.

Оксил билан касалланиб чыккан ва карантинга олинғанидан сүнг биринчи 3 ой ичінде хўжаликдан ихтисослаштирилған сүйиншілек корхонасига юборылған ҳайвонлар, шунингдек, оксилга қаршы әмланғанда әмланғандан сүнг 21 кун ичінде сүйишга юборылған ҳайвонлар алохидан партия билан қабул қилиниб, сүйишта юборилады.

97. Кутирған ҳайвонлар тищілдегі ҳайвонларни дархол сүйишта юборилады.

98. Ёнған, йүл транспорт ходисаси, чакмоқдан, электр тоқидан, музлаб колдан, чўкиб кеттандыра башка сабаблар оқибатидан үлгандың барча турдаги үй ҳайвонлари ва ёввойи ҳайвонлар гўштини истеммол қилиш тақиқланады. Бундай ҳайвонларнинг мурдаларни утилизация қилиніши керак ёки ветеринария врачи рухсати билан (агар улар ажратылғанда парчаланышни бошламаган бўлса) чўчка ва қушларга ем сифатида кайнатиб берилдиши, шунингдек, хом ёки қайшатылғанидан сүнг питомникдаги ҳайвонларга берилдиши мүмкін, бунда сальмонелла мавжудлигига бактериологик текширув амалга ошириши шарт, зарур ҳолларда ҳайвонларга ҳавф түздирадиган башка юқумли ва инвазион касалліклар көлтириб чиқарувчилар мавжудлигига ҳам текширув үтказилиши керак.

4- боб. Сүйилған ҳайвон таналари ва аъзоларининг сүйишдан кейинги ветеринария – санитария кўриги

99. Хўжаликдаги барча тоифадаги ҳайвонлар сүйилғанидан сүнг уларнинг гўшти ва башка маҳсулотларини ветеринария врачи сүйишдан кейинги ветеринария – санитария экспертизасини үтказинши шарт.

Сўйишдан кейин ветеринария - санитария экспертизаси ўтказилгандан сўнг “ихтисослаштирилган сўйиш корхоналарида сўйиш хакида” 200-шаклдаги маълумотнома берилади.

Ихтисослаштирилган сўйиш корхоналарида ҳайвонларни узлуксиз қайта ишлаш жараёни билан сўйилган ҳайвон гўшти ва органларини ветеринария – санитария экспертизасидан ўтказиш учун қуидаги иш жойлари жихозланиши керак:

йирик шохли ҳайвонлар ва отларни қайта ишлаш линиясига – 4 иш жойи: калла, ички органлар, гўшти, якуний текширувлар учун;

чўчкаларни қайта ишлаш учун – 5 иш жойи: жаг ости лимфа тутунларини куйдиргига текшириш (терини шилиб гўштии ажратганда бу жойни консизлантириш жойидан кейин жойлаштирилади, гўштии шиарка билан ишлов берилганда эса, - куйдириш печи ортида, куйдиргига текшириш жойини боштарни текшириш жойи билан бирлаштириб жойлаштирилади), каллаларни текшириш, ички орган, гўштии текшириш ва якуний текшириш иш жойлари.

майда шохли ҳайвонларни қайта ишлаш линиясида текшириш учун З иш ўрни бўлади: ички органлар, гўшт ва якуний текшириш.

Касалликка шубҳаланган сўйилган ҳайвонни мукаммал ветеринария текширувни ўтказиш учун захира линиясига жойлаштирилади.

Сўйиш ва сўйилган ҳайвонни бўлакларга ажратиш учун харакатланадиган линияси бўлмаган ихтисослаштирилган сўйиш корхоналарида сўйилган ҳайвонлар калласи, ўпка – жигар ва кораталоқ ветеринария текшируви учун маҳсус илгакларга осилиши ёки столга жойлаштирилиши керак.

100. Сўйилган ҳайвон ва ички органларининг ветеринария текшируви учун жойлар қулай ва яхши ёритилган бўлиши керак, мол касаллиги аниқланганида уларни қайд қилиш ускуналари бўлиши керақ, стерилизаторлар (пичок, илгак ва бошқа анжомларни заарсизлантириш учун), иссик ва совук сувли қўл ювиш жойлари, совун, қўл ва сочикларга ишлов бериш учун дезинфекцияловчи ёритмали баклар бўлиши керак.

Харакатланадиган конвеер билан жиҳозланган ҳайвонларни қайта ишлаш линиясида коидаларнинг кўрсатилган бўлимида назарда тутилган ветеринария текширувнинг бирон – бир иш жойи бўлмаганида ёки бундай иш жойининг керакли ветеринария хизмати мутахассиси билан таъминланмаган ҳолларда, бу линияда ҳайвонларни қайта ишлашга рухсат берилмайди.

101. Технологик схема ва қуидаги талабларга биноан ветеринария текшируви учун калла ва ички органлар корхона ишчилари томонидан тайёрланиши керак:

йирик шохли ҳайвон калласи танасидан ажратилади, пастки жаг кесишима бурчаги билан осиб қўйилади, тилини тенасидан ва ёнларидан шикастламай оғиз бўшлиғидан эркин тушиб турадиган қилиб кесиб олинади ва текширилиш керак бўлган барча лимфа тутунлари саклаб қўйилади;

от калласи танасидан ажратилади ва калладан тили ажратилгандан сўнг бутунилигини сақлагап ҳолда бурун пардадевори чопилади;

чўчка калласи бир оз кесиб сўйишдан кейинги ветеринария экспертизаси тугагунича танаси билан бирга қолдирилади. терисини шилгандан ёки куйдиргандан сўнг калласи энса ва чап юзи томонидан кесиб энса атлант бўғимини чиқарилади, оғиз бўшлиғидан тилни кекирдак билан кесиб олинади ва текширув охиригача олиб қўйилади;

бузок, күй ва эчки каллалари энса – атланг бўғимидан ажратилади, ички органлари текшируви тугагунича тана билан бирга қолдирилади;

танадаи чиқариб олинган ўпка ва кесирдак, юрак ва жигар ветеринария текшируви тугагунича бир-бири билан табиий боғланиб туриши керак (ливер) ва уларда лимфа тугунлари сақлаб қолиниши керак;

конвеер столларига кўйиладиган ички органларни ветеринария врачи тана билан бирга текшириши керак.

102. Калла, ички орган ва тана қўйидаги тарғибда текширилади:

йирик шохли ҳайвон калласини текширишида жағости, кулок олди, медиал ва зарур холларда, латерал ҳалқум лимфа тугунлари очилади. Лаби ва тили текширилиб пайпасланади. Чайнаш мушаклари юзасига паралел равишда (ташки томонида икки кесим, ичкida битта кесим билан) ҳар бир томонидан цистицеркоз (финнозни) аниқлаш учун кесиб кўрилади;

кораталоқ: ташки кисми ва ичи кесиб текширилади;

ўнка: ташки томондан текшириб, ҳар бир бўлаги пайпасланади. Чап бронхиал, трахебронхиал ва юрак лимфа тугунлари очилади. Йирик бронх жойларида (см массалари аспирацияси ва бошқалар) ва патологик ўзгаришлар аниқланади жойларида паренхимани кесиб кўздан кечирилади;

юрак: юрак олди ҳалтаси очилади. Эпикард, миокард ҳолати текширилади, юракнинг ўнг ва чап кисмлари катта киялик билан кесилади, эндокард ва кон ҳолати текширилади, юрак мушакларининг 1-2 узунасига ва I қўндаланг кесилади (цистицеркоз, саркоцистоз ва бошқалар).

жигар: диафрагмал ва висцерал томонлардан текшириб пайпасланади. Диафрагма жигарга ёнишиб қолганида, уни кесиб олиб, жигар паренхимасини патологик ўзгаришларга текширилади. Портал лимфа тугунларини кесиб текширилади ва висцерал томондан ўт йўли бўйлаб 2-3 чукур бўлмаган кесимкилиниади;

буйрак: ишчилар капсуласидан ажратилади, кўздан кечириб пайпасланади, патологик ўзгаришлар кўринганида кесилади;

ошкозон (ошқозонолди): серозли сиртини гашкаридан текширилади, лимфа тугунлари кесиб текширилади. Зарур холларда, ошкозон очилиб шиллик қаваги текширилади. Қизилўнгач текширилади (цистицеркоз, саркоцистозга);

ичаклар: сероз қоплама томонидан текширилди ва бир нечта брижейкали лимфа тугунлар кесилади;

елин: яхшилаб пайпасланиб бир иккита чукур паралел кесим килинади. Елин усти лимфа тугунлари очилади;

бачадон: мояқ, қовук, меъда ости бези текширилади, зарур холларда очилади;

тана: ташки ва ички томондан текширилади, ўсма ва бошқа патологик ўзгаришларшга аҳамият каратилади.

Юқумли касал ёки ҳазм килиш билан боғлиқ касалликларга гумон килинганда, лимфа тугунлари очилади: юза-бўйин (курак олди суюги), қанотости (бираичи ковурға ва канотости), ковурға – бўйин, ковурға орасидаги, краниал кўкрак, кўкрак усти, бел, ковурға билан корин орасидаги, тозтизза, юза чов, кўймуч ва гизза ости. Зарур холларда, цистицерк (финноларни) аниқлаш учун қўнимча равишда бўйин, курак – тирсак, бел, орқа, тоз мушаклари ва диафрагма мушаклари бўйламасига кесилади.

Бузокларнинг киндиги ҳам текширилади ва оёклар (бислак ва сакран) бўғимлари очилади.

103. Майда шохли ҳайвонлар:

ички органлари, бош ва танасини йирик шохли ҳайвонлар каби текширилади. Казеозли лимфаденитни аниклаш учун бўйин юза ва тизза бурмасл лимфа тугунлари текширилади.

104. Чўчқаларда:

калласи: қони оқизилганидан сўнг тана териси шилтиб олиниб, жағости соҳасидан яра гешигидан настки жаг битини бурчаги томонга тери ва мушиклар узунасига кесилади, икки томондан жағости лимфа тугунлари очиб текширилади (куйдиргига). Агар чўчқа танасига терини шилмасдан ишлов берилса, жағости лимфа тугунлари ва бошнинг бошқа қисмлари кўйдиришдан кейин текширилади;

калага текширилганда жағости. қулок олди ва бўйин лимфа тугунлари, ташки ва ички чайнаш мушаклари (цистицеркозга) кесиб текширилади. Тиг текширилиб пайнасланади; бўғиз шиллик қавати, кичик тил ва бодомсимон без текширилади;

коражигар: ташки томондан текширилади, паренхима очилади, зарур ҳолларда лимфа тугунлари хам очилади;

ўпка: ташки томондан текширилади, пайнасланиб бронхиал лимфа тугунлари кесилади (чап, ўнг ва ўрта);

ошқозон, кизилўнгач, ичак, буйрак, юрак йирик шохли ҳайвон каби текширилади ва ўрганилади;

жигар диафрагмал ва висцерал томонлардан текшириб пайнасланади. висцерал томондан қисмларни кесишиш жойида кўндаланг кесим бўйлаб ўт йўллари текширилади;

тана: йирик шохли ҳайвон каби текширилади. Цистицеркозга текшириш учун зарур ҳолларда бел, бўйин, курак-тирасак (анконеус), орка, тоз ва диафрагма мушаклари кесилиб текширилади;

мушак тўқимасининг лекаллашган чукур катламида яъниганини жараёниларига гумон бўлганда (абецесс ва бошқалар), бўйин соҳасидаги мушак икки – уч кесим килинади (бўйинниг юрак қисмида).

тананинг олд қисмида яъниганиш аникланганида, жаг ости ва қулок орти лимфа тугунларидан ташқари устки бўйин лимфа тугунларини хам текшириш керак.

105. Отларда:

калла: жаг ости ва тил ости лимфа тугунлари кесилади, бурун бўшлиги ва чопилган бурун девори текширилади;

ўпка: нафас олиш йўллари, йирик бронхлар очилади ва шиллик катлами текширилади. Барча бронхиал ва нафас олиш йўллари бўйлаб жойлашган чукур бўйин лимфа тугунлари очишиб текширилади. Ўнг ва чап ўпка қисмлари иккита кия кесим бўйлаб кесилади. кесилган жойлар кўрилиб пайнасланади;

кораталок, жигар, буйрак, ичак, ошқозон, юрак ва бошқа органлар: йирик шохли ҳайвонлар каби текширилади;

тана: ташки ва ички томондан текширилади, ўсма ва бошқа патологик ўзгаришларшга аҳамият карагилади. Юқумли касаликка гумон қилинганида, текшириладиган лимфа тугунлари очишиб текширилади. қўшимча равишда мушикалар (куракларниг ички томонидан) меланомага, корин деворлари ички юзаси алъфортиозга текширилади.

Онхоцеркоз (грануляцион тўқима кўришинида патологик ўзгаришлар, чандиқланиши ва бошқалар) гумон пайдо бўлганида, бўғин бўйлаб мушаклар кўкрак умуртқасидаги килтик ўсимтагача узунасига кия кесилади.

106. Түяларда:

барча орган ва танаси йирик шохли ҳайвонлар каби текширилади. Бир нечта жойидан кесиб, умуртка билан күкрак кафаси оралиғида чўзилган ўрга левор лимфа тугунлари очилиб текширилади.

5-боб. Тана ва ички органларнинг ветеринария-санитария экспертизаси

Юқумли касаллуклар:

107. Куйдирги. Куйдиргига гумон қилинганда ҳайвонларни сўйини тўхтатилади. Гумон қилинаётган сўйилган ҳайвондан талок бўлаги, тўқиманинг ўзгарган қисмлари ва касалланган лимфа тугунлари олиниб, лабораторияга бактериоскопик ва бактериологик текширув учун юборилади. Текширув натижаларини олгунча сўйилган ҳайвон ва барча органдари алоҳида жойда изоляция қилинади.

Бактериоскопик таҳлил натижасида куйдирги тасдиқланса, сўйилган ҳайвон органлари ва териси билан бактериологик таҳлил натижаларини кутмай ўрнатылган ветеринария-санитария қондалари асосида йўқ қилинади.

Бошқа ҳайвонларни сўйинилан олинган, барча қисмлар (оёқ, кулок, елини, қоп ва бошқалар) куйдирги билан касалланган ҳайвонни сўйиганда аралашиб кетсан бўлса, ҳаммаси куйдириш йўли билан йўқотилади.

Соғлом ҳайвон терилари куйдирги билан касалланган ҳайвон терисига теккан бўлса, ҳайвон хомашёси ва уни тайёрлани саксиаш ва қайта ишлаш корхоналарини дезинфекция қилиши йўрикномасида кўзда тутилган гарбида мажбурий дезинфекция қилинади.

Куйдирги бациллалари билан заарланганликда гумон қилинаётган бошқа сўйилган ҳайвонлар ва уларнинг маҳсулотлари технологик жараён давомида сўйилгандан сўнг 6 соат ичиде очик қозонларда кайнатилади ёки 3 соат давомида(ёник қозонларда эса 0,5 МПа да 2,5 соат давомида) кайнатиб заарсизлантирилади. Кўрсатилиган муддат давомида заарсизлантиришининг иложи бўймаса, бу сўйиниан ҳайвонлар таналари плюс 10 °C ҳароратдан юкори бўлмаган хонада изоляция қилиниши керак. сўни юкорила кўреатилганидек, заарсизлантиришга юборилади, лекин сўйилгандан сўнг 48 соатдан оиласлиги керак. Агар бунинг иложи бўймаса, заарсизлантирилиши керак бўлган ҳайвон таналари ва маҳсулотлари утилизация ва куйдирини усулида йўқотилиши керак.

Технологик жараён давомида сўйилган ҳайвон ва маҳсулотларни куйдирги бациллалари билан заарланганлиги лаборатория сиювларида тасдиқланаса, чекловларсиз чиқарилади.

Куйдирига гумон қилинаётган сўйилган ҳайвоннинг бактериоскопик текшируви салбий бўлса, бактериологик текширув натижалари олингунча изоляцияда қолдирилади ва цехда бошқа амалиётларни ўтказиш зарурати (дезинфекция ва бошқалар) ветеринария мутахассиси томонидан бели иланади.

Бактериологик текширувда куйдирги тасдиқланса, куйдирги бацилласи билан заҳарланганда гумон қилинган сўйилган ҳайвон ва бошқа сўйиш маҳсулотларини мазкур бўлимнинг иккинчи хатболида кўрсатилгани каби иш тутилади.

108. Эмфизематозли карбункул, хавфли шиш, брадзот ва кўйларнинг юқумли энтеротоксемия касаллиги тасдиқлансанга тақдирда, сўйилган ҳайвон органлари билан бирга куйдириш йўли билан йўқотилади.

Бошқа ҳайвонларни сўйишидан олинган барча кисмлар (оёқ, кулок, елин, кон ва бошқалар) кўрсатилган касаллик аниқланган ҳайвонни сўйганда араташиб кетган бўлса, ҳаммаси куйдириши йўли билан йўқ қилинади.

109. Манқа, ботулизм, эпизоотик лимфангит, саков касалликлари аниқланган тақдирда, сўйилган ҳайвон ва ички аъзолари ва териси утилизация килинади. Сан ва эпизоотик лимфангит қўзғовчиси билан заарланган деб гумон қилинаётган барча сўйилган ҳайвонлар технологик жараён давомида қайнатилгандан сўнг чиқарилади, ички аъзолари эса утилизацияга юборилади, сўйилан ҳайвонни қайнатишни имкони бўлмаса улар ҳам утилизация килинади.

Технологик жараён давомида ботулизм қўзгатувчиси билан заарланган ҳайвон гўштлари ҳам утилизацияга юборилади.

Саков аниқланганида бош ва ички аъзоларини утилизацияга юборилади, бактериологик текширув давомида сальмонелла ёки саков қўзгатувчиси аниқланмаса, гўштни чекловларсиз чиқарилади. Гўнитдан сальмонелла ёки саков стрептококки аниқланганида қайнатишга юборилади.

110. Сил. Озгин сўйилган ҳайвонларда орган ва лимфа тугунларида силнинг ҳар қандай шакли аниқланганида ҳамда семизлигидан қатъий назар сўйилган ҳайвонлар танаси, боши, ички аъзолари (шу жумладан ичаги) умумийлашган сил жараёнида, яъни бир вақтда кўкрак ва регонар лимфа тугунлари билан корин аъзолари касалланган бўлса утилизацияга юборилади.

Сўйилган чўчка танасида факат жағости лимфа тугунларида оқ коплама кўриннишидаги сил шикастланишини кузатилса, лимфа тугунлари кесиб ташланади, боши ва тилини қайнатишга юборилади, тана, ички аъзолари ва ичакларини чекловларсиз чиқарилади. Факат бризжейка лимфа тугунларига сил ўтганида ичакни утилизацияга юборилади, ички аъзолари эса чекловсиз чиқарилади.

Чўчка танаси лимфа тугунларида коринобактериялардан келиб чиқсан касалланиш аниқланганида, касалланган лимфа тугунларини кесиб ташлагандан сўнг тана ва аъзолари чекловсиз чиқарилади.

Чўчка танаси ва ичакларида парранда туридаги атиник микробактериялар келтириб чиқарган касалланиш аниқланганида, тана ва органилар билан ушбу бўлимда кўрсатилгани каби иш тутилади.

Туберкулинга таъсирчан ҳайвонни сўйганда, сил касаллиги аниқланишига караб гўшт ва бошқа маҳсулотларнини санитар баҳолаш амалга оширилади. Агар сил касалланишин лимфа тугунлар, тўқима ва аъзоларда аниқланмаса, тана ва сўйишининг бошқа маҳсулотлари чекловларсиз чиқарилади.

111. Псевдотуберкулез. Ориқлик ва кўп сонли лимфа тугунлари касалланиши ва мушакларда псевдотуберкулез жараёни аниқланганида, сўйилган ҳайвон ва ички аъзоларини утилизацияга юборилади.

Ориқлик бўлмаганида ва факт ички аъзолари ёки лимфа тугунлари касаллиги бўлганида, ички аъзоларини утилизацияга юборилади, сўйилган ҳайвон гўшти ва бошқа маҳсулотларини чекловларсиз чиқарилади.

112. Наратуберкулезли энтерит. Ичак, бризжейка лимфа тугунлари, бўғиз, жағ орасидаги соҳа, боинда патологик ўзгаришлар бўлганида, ўзгартган аъзо ва бризжейка ва ичакларни утилизацияга юборилади, сўйилган ҳайвон гўшти ва бошқа маҳсулотларини чекловларсиз чиқарилади.

Ориқ сўйилган ҳайвонлар ва уларниш аъзолари кўрсатилган касалликлар бўлганида утилизацияга юборилади.

113. Оксил билан касалланган ёки касалликда гумон қилинаётган ҳайвонлар билан бир партияда бўлган сўйилган ҳайвонлар гўшти ва бошқа маҳсулотларини қайнатилган ёки – дудланган турдаги колбаса, қайнатилган пазандачилик маҳсулотлари ёки консервалар тайёрлаш учун юборилади. Кўрсатилган маҳсулотлар учун гўштни қайта ишлишни имкони бўлмаса, қайнатиб заарсизлантирилади.

Гўшт ва бошқа сўйиш маҳсулотларини ҳом холда чиқариш тақиқланади.

Кўпгина мушакларда (тоз ва кўкрак қисмларида, елка қисми ва ҳ.к), кўп сонли ёки кенг тарқалган некротик ўчоқлар бўлганида, шунингдек, оёқлар, елин ва бошқа аъзоларнинг гангренали ёки йирингли яллиғланиши билан кечган оқсилининг оғирлашган ҳолатларида, сўйилган ҳайвон ва бошқа аъзоларини утилизацияга юборилади.

Мушакларда битталик некротик учоқлар бўлганида, мушак қисмлари утилизацияга юборилади, аъзолари ва қолган гўштни ишлиши масаласи бактериологик текширув натижалари асосида хал қилинади.

Ичак, қизилўнгач, қовуқлар бошқа ҳом ашёдан ажратилган ҳолда технологик ишлов берилади ва усти ва ташқи томонини формальдегиднинг 0,5 фоизли эритмаси билан ювилади, сирка кислотасининг 0,08 фоизли концентрацияси кўшилган ош тузи эритмасига бўктирилади: ичаклар – 4 соат давомида, қизилўнгач ва қовуқлар – 24 соат давомида. Кўрсатилган усулда заарсизлантирилмаган ичак маҳсулотлари утилизацияга йўналтирилади.

Касал, касалланган ва заҳарланишда гумонланаётган ҳайвонлар териси дезинфекция қилинади. Оқсили аниқланишидан аввал олинган терилар, шунингдек, юқимли терига тегмаган соглом ҳайвонлардан олинган терилар, ихтисослаштирилган сўйиш корхоналаридан дезинфекциясиз алоҳида вагонларга ёки автомашиналарга солишга ва бирламчи базаларга кирмасдан айнан чарм заводларига олиб боришига рухсат этилади.

Шоҳлар, туёқ, соч, тукларни 1 фоизли формальдегид эритмасида дезинфекция қилинади, шундан сўнг чекловларсиз чиқарилади.

Оқсили билан касалланган ҳайвонларни мажбурий сўйганда, гўшт ва бошқа маҳсулотларни факат қайнатгандан сўнг хўжалик ичидаги ишилтиради. Ҳом холда хўжалик ташқарисига олиб чиқиш тақиқланади. Тери, шоҳ, туёқ, соч ва туклар дезинфекция қилиниши керак.

114. Бруцеллез. Бруцеллезнинг клиник ёки патологанатомик аломатлари бўлган барча турдаги ҳайвонларни сўйганда олинган гўштни қайнатгандан сўнг чиқарилади.

Бруцеллезга таъсир этадиган, лекин бруцеллезнинг клиник аломатлари бўлмаган ёки гўшт ва аъзоларида патологоанатомик ўзгаришлар бўлмаган йирик қорамол гўшти чекловларсиз чиқарилади.

Бруцеллезга таъсир этадиган ва эчки – кўй турдаги бруцеллезга (мелитензисга) гумонли хўжаликлардан (ферма) келиб тушган йирик қорамол ва чўчка гўшти колбаса ёки консерва учун қайта ишланади.

Бруцеллезнинг клиник ёки патологик аломатлари бўлган барча турдаги ҳайвонлар гўштни суюқдан ажратишда олинган суюқлар, шунингдек, бруцеллезга таъсирчан кўй ва эчки таналарини ёғ ажратиш учун эритишга юборилади ёки ҳайвонларга куруқ ем ишлаб чиқариш учун жўнатилади.

Бруцеллезга таъсир этадиган ёки бруцеллезнинг клиник аломатларига эга барча турдаги ҳайвонларни сўйганда олинган бош, жигар, юрак, ўпка, буйрак, ошкозон ва

бошқа ички аъзоларни ҳом ҳолда сотиш тақиқланади; улар қайнатгандан сўнг чиқарилади ёки колбаса ва бошқа қайнатилган маҳсулотлар тайёрлаш учун кайта ишлашга юборилади.

Мол ва чўчқа қулоги ва оёклари, думи саноатда қайта ишлашдан ёки қайнатищдан авват қайнтоқ сувга ботириб олиниши ёки куйдирилиши керак, мол ва чўчқа боши – куйдирилган, ошкозони ёса қайнаган сувга ювилган бўлиши керак.

Бруцеллезга таъсирчан, лекин бруцеллезнинг клиник аломатлари ва тана ва аъзоларида патологоанатомик ўзгаришлар бўлмаган сигир, қўй ва эчки елини қайнатгандан сўнг чиқарилади, бруцеллезнинг клиник аломатлари ёки патологоанатомик ўзгаришлар бўлганида утилизацияга юборилади.

Бруцеллезга таъсирчан ҳайвонлардан олинган ичак, кизилўнгач ва ковуклар 48 соат давомида 15-20 С ҳароратда 1:2 суюклик коэффициентида 0,5% тузли кислотали I фойзли тузли эритмада ушланади. Бруцеллез билан клиник касалланган ҳайвонларнини ичак, кизилўнгач ва ковуклари утилизация килинади.

Бруцеллез билан клиник касалланган ва бруцеллезга таъсирчан ҳайвонлардан олинган қон ҳайвонларга қуруқ ём ёки техник маҳсулотлар ишиаб чиқаришга рухсат этилади.

Кўй ва эчкилар бруцеллез (мелитензис типи) билан касалланган ҳайвонлар териси, шохи ва туёғи дезинфекциядан сўнг чиқарилади.

115. Лептоспироз безгаки. Ҳайвонларнинг хламидиозли (энзоотик) аборти. Агар лептоспироз аникланса ва икки кун давомида йўқалмаётган мушакларнинг дегенератив ўзгаришлари бўлса ёки сарик рангга бўялса, гўшт ва ички аъзоларни утилизацияга юборилади. Мушакларда дегенератив ўзгаришлар бўлмаса, лекин унда икки кун давомида йўқалаётган сарик ранг бўлса, паталогик ўзгариши бўлмаган гўнг ва ички аъзоларни қайнатищдан сўнг чиқарилади. Ичак ва патологик ўзгарган аъзоларни утилизацияга юборилади.

Ҳайвонларда Ку безгаги ва хламидиозли (энзоотик) аборти аникланаганида, гўнг ва ўзгармаган аъзоларни қайнатищдан сўнг чиқарилади, ўзарган аъзолар ҳамда кон утилизация килинади.

Ҳайвонлар хламидиозида патологик ўзгаришлар бўлмаган ичак, кизилўнгач, ковукларни 30 дақиқа давомида 0,5 фойзли формальдегид оритмасида тозалагандан сўнг ишлатилади. Суяклар 2,5 соат қайнатилади.

Лептоспироз, хламидиозли (энзоотик) аборти, Ку безгагига текширилганда факат ижобий таъсир кўрсатаётган ҳайвонлар сўйилганда, яъни уларда мушкка тўқималарида ва аъзоларида клиник аломатлар ёки патологоанатомик ўзгаришлар бўлмаганида, гўшт ва бошқа маҳсулотларини чекловларсиз чиқарилади.

Лептоспироз, хламидиозли (энзоотик) аборти ёки Ку безгаги билан клиник касалланган ҳайвонларнинг териси, сочи, шохи ва туёқлари дезинфекциядан сўнг чиқарилади.

116. Актиномикоз. Фақат бош лимфа тугунлари актиномикоз билан касалланганида улар олиб ташланади, бош ёса қайнатишига юборилади. Бони суяклари ва мушаклари касалланганида ёса уни бутунлай утилизацияга юборилади.

Ички аъзолар ва тил актиномикоз билан чекланган касалланганида, уларнинг касалланган жойини кесиб ташлаб чиқарилади; ички аъзолари ва тил кени касалланганида уларни утилизацияга юборилади.

Суяк, ички аъзолар, мушаклар касаллиги кенг тарқалган актиномикоз жараённида сўйилган ҳайвонни барча аъзолари билан бирга утилизация килинади.

117. Чўчқалар ўлати. Сарамас. Ауеска касали. Пастереллез (геморрагик септицемия). Листериоз. Сальмонеллез. Юқорида кўрсагилган касалликка чалинган ёки гумонланаётган ҳайвонларнинг гўшти ва маҳсулотларини ҳом ҳолда чиқариш тақиқланади. Ўлатга қарши эмланган чўчқалар ва сўйилишдан олдин юкори ҳарорати бўлган ёки сўйилгандан сўнг санитар текширувда ички аъзоларининг патологик ўзгаришлари аниқланган чўчқалар ўлат билан касалланган деб хисобланади.

Мушакларда дегенератив ёки бошқа патологик (абсцесс ва бошқалар) ўзгаришлар бўлганида, гўшт ва ички аъзоларни утилизацияга юборилади.

Сўйилган ҳайвонда ва ички аъзоларида патологик ўзгаришлар бўлмаганида, сальмонеллага бактериологик текшируви (листериоздан ташкари) ўтказилгандан сўнг уларни ишлатиш ҳакида карор қабул қилинади. Бунда гўшт ва ички аъзоларида сальмонелла аниқланганида, ички аъзолар утилизацияга юборилади, гўштни эса қайнатиш дан сўнг чиқарилади ёки консервалар ишлаб чиқариш учун йўналтирилади.

Сальмонелла бўлмаганда, гўшт, шпик ва ички аъзоларини қайнатилган – дудланган колбаса ва консервалар ёки қайнатишга йўналтиришга рухсат этилади. Рожа, пастереллез ва листериозда гўштии бундан ташкари қайнатилган колбаса, қайнатилган – дудланган тўши ва корейка учун ишлатишга рухсат берилади.

Листериоз билан касалланган ҳайвонларнинг патологик ўзгарган ички аъзолари, ичаклари ва бошлари барча ҳолларда 100 С ҳароратда ишлов бериш билан ёки шу ҳароратда 1 соат давомида қайнатиб утилизация қилинади.

Терилари дезинфекция қилинади.

118. Юқумли атрофик ринит. Касалга гумонланганда текшириш учун бошини бўйламасига иккига чопишади. Бурун ҳаво йўллари текширилади: бурун бўшлиғидаги шиллик қаватида яллиғланиш ва некротик жараёнлар, чаңоклар атрофияси аниқланганида боши, тили, қизилўнгач ва ўпкани утилизацияга юборилади. Гўшт ва бошқа аъзоларини (жигар, буйрак, коражигар ва бошқалар) уларда дегенератив ўзгаришлар бўлмаганида чекловларсиз чиқарилади.

119. Юқумли ринотрахеит. Парагрипп-3. Вирусли диарея. Аденовирусли инфекция. Ветеринария санитария экспертизаси натижаларига кўра истеъмолга лойик деб топилган гўшт ва субмаҳсулотлар қайта ишлаш учун юборилади.

Гўшт ва ички аъзоларда патолгоанатомик ўзгаришлар бўлганида бактериологик текширувлар бажарилади. Сальмонелла аниқланганида ички орѓанлар утилизацияга юборилади, гўшт эса қайнатишдан сўнг ёки консерва тайёрлашга юборилади.

Бош, трахея, қизилўнгач, қовук, гўштни суюқдан ажратганда олинган суюқ, қон, патологик ўзгарган аъзо ва тўқималар, шохи ва туёклари утилизацияга юборилади.

Терини кўп миқдордаги ош тузи ва 1 фоизли тузли кислота қўшилган эритмада (HCl га хисобланганда) 24 соат давомида дезинфекция эритмаси 15-18°C ҳароратида, ва суюқлик 1:4 коэффициентида дезинфекция қилинади. Нейтрализацияни 6% ош тузи бўлган, нейтрализация тугагуница хомашё вазнига бир неча маротаба 0,5 % қалъцийланган сода қўшилиб амалга оширилади; нейтрализация тугашини индикатор белгилайди.

120. Кошкол. Бош, гўшт ва бошқа маҳсулотлари утилизацияга юборилади.

121. Қорамоннинг хавфли катарал иситмаси, отлар энцефаломиелити касалликларида гўшт қайнатилига юборилади, бош ва касал аъзолар утилизация қилинади.

Тери дезинфекция қилинади.

122. Отларнинг юқумли анемияси. Касал ҳайвонлар гўпти ва маҳсулотлари утилизацияга юборилади. Клиник аломатлари бўлмаган, лекин серологик текширувда ижобий ёки 7-20 кун оралиғида иккита гумонли натижка бўлганида ҳайвонлар санитар күшхонада сўйилади, гўшт эса қайнатиб заарсизлантиргандан сўнг ишлатилади.

Боши, суяги ва ички аъзолари утилизация қилинади.

Тери дезинфекция қилинади.

123. Чўчқаларнинг вирусли (трансмиссив) гастрозентрити. Касал ва касалликни юқтиришга гумонланадиган чўчқаларнинг гўшт ва субмаҳсулотлари қайнатилган, қайнатилган – дудланган колбаса ва консервалар ишлаб чиқаришга йўналтирилади. Гўшт ва субмаҳсулотларни колбаса маҳсулотларини қайта ишлаш имкони бўлмаса, улар қайнатиб заарсизлантирилади.

Касалликдан тузалган ҳайвонларнинг гўшт ва субмаҳсулотлари чекловларсиз чиқарилади.

Касал чўчқаларнинг ичаги, ковуги ва қизилўнгачи утилизация қилинади.

Касаллика, юқтиришга гумонланган, ва касалликдан тузалган ҳайвонларнинг ичаги, ковуги ва қизилўнгачи бир соат давомида 0,5 фоизли формальдегид эритмасида ювилиб, кейин сувда чайилади, қайнатилган колбаса маҳсулотларининг пўсти сифатида ишлатилиши мумкин.

Ёғи эритилганидан сўнг суяклар, қоп, туёклар ҳайвонларга ем учун қайта ишланади.

Касал ва касалликка гумон қилинган чўчқа терилари дезинфекция қилинади.

Касалликдан тузалган ҳайвонлар териси чекловларсиз чиқарилади.

124. Чўчқаларнинг энзоотик энцефаломиелити (Тешен касали).

Сўйилган ҳайвоннинг гўшти ва маҳсулотлари қайнатилган – дудланган колбаса ва консерваларга қайта ишлов беришга ёки қайнатишга йўналтиришига рухсат этилади.

Зелец ва илвира тайёрлаш учун бош, оёқ ва думларини ишлатишга рухсат берилади.

Суяк, қон, бош ва орқа мийя, ичак, ошқозон, ковук, қизилўнгач, туёклар ҳайвонлар учун курук ем тайёрлашда қайта ишланади.

Мушакларда дегенератив ўзгаришлар бўлганида, гўшт ва барча ички аъзоларни утилизация қилинади.

Ҳайвонларнинг терисини шилишмайди, уларни куйдириш ёки қайнаб турган сувга ботириш мумкин. Ихтисослаштирилган сўйиш корхонасига дезинфекция қилинадиган териларни шилишга рухсат этилади.

125. Чўчқаларнинг везикуляр касаллиги. Касал ва касалликни юқтиришга гумонланган чўчқалардан олинган гўшт ва бошқа маҳсулотлар технологик йўриқномаларда белгиланган режимлар бўйича тайёрланадиган қайнатилган, қайнатилган – дудланган ва дудланган – ёпилган колбаса маҳсулотлари ва консерваларга ишлатилади.

Субмаҳсулотларни зелец ва илвира, қайнатилган колбаса ва консервалар тайёрлаш учун ишлатилади, бунда технологик йўриқномаларда белгиланган режимларга риоя этилиши керак.

Ёѓларни эритгандан сўнг суяклари ошқозон шиллиқ қавати, туёклар ҳайвонларга курук ем ишлаб чиқариш учун чўчқалар сўйилган корхонада қайта ишланади.

Ичак, қовук ва кизилўнгач бир соат давомида 0,5 фоизли формальдегид эритмасида ювилади, кейин сувда чайилиб корхона ичида ишлатилади. Юкорида кўрсатилган усулда заарсизлантирилмаган ичак ва бошқа маҳсулотлар утилизация қилинади.

Касал ва касалликни юқтиришга гумонланган чўчқалар териси дезинфекция қилинади.

126. Чечак касаллиги аникланган тақдирда кўй, эчки ва чўчқаларнинг гўшти ва ички аъзолари оспанинг хавфсиз шаклида ва пустулларнинг битишида, патологик ўзгаришлар, шишган тўқималар олиб ташлаганда (тозалаганда) чекловларсиз чиқарилади.

Чечакнинг аралашган геморрагик ва гангреноз шаклларида кўй, эчки ва чўчқалар гўшти ва маҳсулотлари утилизация қилинади.

Териси дезинфекция қилинади.

124. Некробактериоз. маҳаллий патологик жараёнида (ҳалқум, бурун, бўғиз, ички аъзолар ёки оёқларнинг заарланишида) гўштни чекловларсиз чиқарилади, заарланган қисмлари эса утилизация қилинади. Септик жараёнда эса гўшт ва субмаҳсулотлар утилизацияга юборилади. Ўртacha семизликда бир нечта аъзоларнинг заарланишида гўшт ва ички органларни ишлатиш масаласи бактериологик текширув ўтказилгандан сўнг ҳал этилади (патоген коккли микрофлора, сальмонелла ва бошқалар борлигини).

127. Ёш ҳайвонларнинг юқумли касалликлари (диплококкли септицемия, колибактериоз, стрептококкоз, сальмонеллез, кўзи ва чўчқа дизентерияси, энзоотик бронхопневмония).

Мушакларда дегенератив ўзгаришлар бўлганда, гўшт ва маҳсулотлар утилизация қилинади.

Мушак тўқималарида патологик ўзгаришлар бўлмаганида ички аъзолар утилизацияга юборилади, гўшт эса қайнатилгандан сўнг чиқарилади.

128. Мастит, эндометрит, параметрит билан касалланган қорамол ва кўйларни сўйганда олинган гўшт сальмонелла ва патоген стафилококка текширилиши керак.

Сальмонелла ва патоген стафилококк, мушкаларда дегенератив ўзгаришлар бўлмаганида гўшт ва ички аъзоларни чекловларсиз чиқарилади.

Сальмонелла аникланганда гўшт қайта ишлашга юборилади.

Ҳар икки холатда заарланган елин утилизация қилинади.

129. Стацибактериотоксикоз, фузариотоксикоз, патологик ўзгаришлар бўлмаганида ва сальмонеллага текширув салбий бўлганида, гўшт, бош ва оёқлари чекловларсиз чиқарилади. Сальмонелла аникланганида эса, гўштни қайнатишга ёки консервалар тайёрлашга юборилади.

Касал ҳайвоннинг ички аъзолари ва гўштида некротик қисмлар аникланганида утилизацияга юборилади.

130. Лейкоз ва бир нечта паренхиатоз аъзоларнинг лимфа тугунлари касалланганида ёки тананинг серозли қопламида лейкозли ўсимталар (тошмалар) аникланганида, ҳайвон семизлигидан катъи назар, сўйгандан сўнг утилизация қилинади.

Агар алоҳида лимфа тугунлар ёки аъзолар заарланган бўлса ва скелетал мушакларда ўзгаришлар бўлмаса, бундай лимфа тугунлар ёки аъзолар утилизацияга юборилади, гўшт ва заарланмаган аъзолар бактериологик текширув натижаларидан келиб чиқиб ишлатилади.

Хайвоннинг лейкозга гемотогик текшируви ижобий бўлса, лекин лейкозга хос патологик ўзгаришлар бўлмаса, гўшт ва аъзолар чекловларсиз чиқарилади.

Инвазион касалтиклар:

131. Пироплазмидоз касалтигига сарик ранг ва дегенератив ўзгаришлар бўлмаганида, гўшт ва ички аъзолар чекловларсиз чиқарилади.

132. Корамол ва чўчкатар цистицеркози (финноз). Бош мушаклари ва юрак кесилиб финнлар аникланганида бўйиннинг орка кисемидаги мушакларда, курактирасак, бел. орка, гоз оёқлар ва диафрагмада қўшимча иккита параллел кесим кесилади. Заараланганлик даражасидан келиб чиқиб, гўшт ва аъзоларнинг санитар текшируви дифферентлаб амалга оширилади.

Бош ёки юрак мушаги кесимларининг бирида 40 кв.см юзасида учдан ортиқ тирик ёки ўлик финн аникланганида, гўшт, бош ва ички аъзолар (ичакдан ташқари) утилизацияга юборилади. Ички ва ташки ёғ (шпик) олиниб, озик овқат мақсадларида эритишга йўналирилади.

Бош ёки юрак мушаги кесимида 40 кв.см юзасида учдан кўп бўлмаган тирик ёки ўлик финн аникланганида ва айтиб ўтишган мушакларининг бошқа кесимларидаги финнлар аникланмаганида ёки миқдори учдан ошмаганида, гўшт, бош ва ички аъзолар (ичакдан ташқари) утилизация қилинади.

Ички ёғ ва шпик юқорида кўреатилгани каби зааралантирилади.

Корамол гўштини музлатиш ёки тузлаш орқали зааралантирилган гўшт киймали колбаса маҳсулотлари ёки киймали консервалар тайёрлаш учун юборилади. Зааралантирилган субмаҳсулотлар ишлаб чиқаришда қайта ишлантига юборилади.

Цистицеркоз билан заараланиш даражасидан қатъий назар, ичак ва тери оддий ишлов берилгандан сўнг чекловларсиз чиқарилади.

Серозли қоплама ва жигарда ингичка бўйинли финнлар (ингичка бўйинли цистицеркоз) аникланганида, улар олиниб ташланади ва шундан сўнг гўшт ва ички аъзолар чекловларсиз чиқарилади.

133. Кўй ва эчки цистицеркози (финноз). Гўшт ва аъзолар енгил заараланганида (40 кв.см юза кесимида 5 дан кўп бўлмаган финн) ва мушакларда ўзгаришлар бўлмаганида, гўшт ва аъзолар яхлатиб зааралантирилади ва кейин колбаса маҳсулотлари (киймали) ва киймали консерва маҳсулотлари учун қайта ишлов берилади. Гўштини катта миқдорда заараланишида (кесимда 5 дан ортиқ финн бўлса) ёки мушакларда патологик ўзгаришлар бўлса, гўшт утилизацияга юборилади. ёғ эса қайта эритилади.

134. Трихинеллез. Чўчка (3 хафталик ёшга тўймаган чўчка болаларидан ташқари), кобон, бўрсик, айнқ ва бошка ҳар нарсани ейдиган ва йиртқич хайвонлар гўшти ва ички аъзоларини трихинеллезга текшириш шарт. Ҳар бир сўйилган хайвондан иккита проба олиниди (ҳар бири 60 гр) диафрагма оёқларидан (мушак тўқимасини пайга ўтиш чегарасида), улар бўлмаганида –диафрагманинг мушак қовургига қисмидан, ва қовургига орасидаги ёки бўйин мушакларидан. Ҳар бир пробадан камида 12 кесим текширилади.

Компрессориусдаги 24 кесимда, ҳатто битта трихинелла топилса (унигтириклигадан қатъи назар), гўшт, мушаклари бўлган субмаҳсулотлар, кизилўнгач, тўгри ичак, шунингдек, аралашиб кетган гўшт маҳсулотлари утилизацияга юборилади.

Ташки ёғ (шпик) ажратилиб қайта эритилади. Ички ёғ эса чекловларсиз чиқарилади.

Ичаклар (түғри ичакдан ташқари) одий ишлов берилгандан сўнг чекловларсиз чиқарилади.

Тери мушак тўқималари олиб ташланганидан сўнг чиқарилади. Мушак тўқималари утилизацияга юборилади.

135. Эхинококкоз. Мушак ёки ички аъзоларнинг кенг зааррланишида, гўшт ёки аъзолар утилизацияга юборилади. Кам зааррланишда эса факат гўпти ва аъзоларнинг зааррланган қисмлари утилизация килинади. Гўшт ва аъзоларнинг зааррланмаган қисмлари чекловларсиз чиқарилади.

136. Метастронгилезлар. Фасциолез. Диктиоцелиоз. Диңгвагулез. Аъзоларнинг зааррланган қисмлари утилизацияга юборилади ёки йўқ килилади. Ички аъзоларнинг зааррланмаган қисмлари эса чекловларсиз чиқарилади.

Ички аъзонинг 2/3 қисми ивазия билан зааррланган бўлса, у бутунлай утилизацияга юборилади.

137. Альфортноз. Альфортноз билан касал отлардан олинган гўшт зааррланган ўчоклар тозаланганидан сўнг чекловларсиз чиқарилади.

138. Онхоцеркоз. Гўшт ва аъзолар зааррланган ўчоклардан тозалангандан сўнг чекловларсиз чиқарилади. Онхоцеркознинг йирингли – некротик аломатлар билан оғир кечишида, гўшт ва ички аъзолар патоген стафилококктар ва сальмонеллаларга бактериологик текширилиши керак.

139. Аскаридоз. Паракаидоз. Гидремиянинг якъол аломатларида гўпти ва аъзолар утилизация килиниши керак.

Мушаклар гидремияси аломатлари бўлмаганида, гўшт ва аъзолар чекловларсиз чиқарилади.

140. Овод личинкалари. Яллияланган ва шиниган жойлар яхшилаб тозаланади.

141. Цепуроз. Болг утилизацияга юборилади. Гўшт ва аъзолар чекловларсиз чиқарилади.

142. Саркоцистоз. Мушакларда саркоциста аникланганида, лекин уларда патологик ўзгаришлар топилмагандан, гўшт ва аъзолар чекловларсиз чиқарилади.

Гўшт саркоцистлар билан зааррланганида ва мушакларда ўзгаришлар аникланганида (озиш, гидремия, рангизланиш, мушак тўқималарининг оҳак билан копланиши, дегенератив ўзгаришлар) гўшт ва аъзолар утилизацияга юборилади.

Чўчка шиники ва ички ёғи, барча турдаги ҳайвонларнинг ичак ва териси чекловларсиз ишлатилади.

143. Яхни ва ёмон ўсимталар. Ёмон ўсимта ва кўп сонли яхши ўсимга билан зааррланган аъзо ва тана қисмлари утилизацияга юборилади. зааррланмаган қисмлари эса кайнатилгандан сўни чиқарилади. Кенг зааррланиш оқибатида зааррланган қисмларни олиб ташлашнинг имкон бўлмаганида, гўшт ёки аъзолар утилизацияга юборилади.

Кам сонли яхши ўсимталар бўлса, зааррланган қисмлар кесиб олиб ташланади ва гўпти ва аъзолар чекловларсиз чиқарилади.

144. Оқ мушак касаллиги. Кетозлар. Мушакларда дегенератив ўзгаришлари бўлганида (рангизланиш, шишлар, ҳажмни катталанини, мушаклар бўшашини) гўшт ва аъзолар утилизацияга жўнатилади.

Мушаклардаги ўзгаришлар аломатлари кучли бўлмаса (ранг оч нунти, ҳажм кам катталашиши) ёки аъзо ёки скелет мушаклари қисмида патологик ўзгаришлар бўлса, гўшт ва ички аъзолар сальмонеллага текширилади. Мушак ёки аъзоларда сальмонелла аникланганида, гўшт заарсизлантириш учун қайнатиши юборилади, ички аъзолар эса утилизацияга юборилади; сальмонеллага бактериологик текширув

натижалари салбий бўлса, гўшт ва заарланмаган аъзолар ишлаб чиқарин қайта ишловига юборилади (қайнатилган ва қайнатилган – дудланган колбасалар ва консервалар), заарланган аъзолар эса утилизацияга юборилади.

145. Озиш. Илвираган шиш ва ёғ йигилган жойларда озиш, озинни келтириб чиқарган сабаблардан катъи назар, ёки мушак тўқималаридаши шундай шишлар бўлганида, мушаклар атрофияси ёки дегенератив ўзгаришда ва лимфа тугунларининг шишишида, гўшт ва ички аъзолар утилизацияга юборилади.

146. Сўйилган ҳайвон гўштини сариқ рангта бўялиши икки кун давомида йўқолмаётган бўлса, гўшт қайнаганида аччик маза ва ахлат ҳиди келганида, гўшт утилизацияга юборилади.

Икки кун давомида сариқ ранг, ахлат ҳиди ва аччик маза кетса, бактериологик текширув натижаларига кўра гўшт чиқарилиши мумкин.

Гўштда балиқ, сийдик, бағчик, дори ёки гўштга ёт бўлган бошқа ноодатий ҳид бўлганида, ва бу ҳид гўшт қайнатилганидан сўнг ҳам йўқолмаса, шунингдек, чириш аломатлари бўлганида, гўшт утилизацияга юборилади.

Балиқ ҳиди бўлган гўштда патологоанатомик ўзгаришлар бўлмаганида, 48 соат давомида совутиш камераларида сакланади. Агар 48 соатдан сўнг қайнатилиб татиб кўрилганда балиқ ҳиди сезилмаса, гўштни ишлаб чиқаришга қайта ишлаш учун юборилади.

Ёғ хомашёси балиқ ҳиди бўлганида утилизация қилинади.

147. Ҳайвонларни фақат ветеринария мутахассиси рухсати билан мажбурий сўйилади.

Мажбурий сўйиш учун ихтисослаштирилган сўйиш корхоналарига олиб келинган ҳайвонларни сўйишдан олдин сақланиши амалга оширилмайди.

Хўжаликда ҳайвонларни мажбурий сўйиш сабаблари ҳакида ветеринария мутахассиси имзолайдиган далолатнома тузилади. Мазкур далолатнома ва мажбурий ўлдирилган ҳайвон гўштининг бактериологик текшируви натижалари ҳакида ветеринария лаборатория хulosаси ҳамда ветеринария гувоҳномаси билан бирга сўйилган ҳайвонни ихтисослаштирилган сўйиш корхонасига олиб келишда берилиши керак, у ерда сўйилган ҳайвон қайта бактериологик текширувдан ўтказилади.

Ҳайвон пестицид ва бошқа заҳарли моддалар билан захарланганда гумон қилинганда, гўштни заҳарли моддаларга текшириш натижалари ҳакида ветеринария лабораториясининг хulosаси бўлиши керак.

148. Мажбурий равишда сўйилган ҳайвонлар гўштини хўжаликлардан гўшт ишлаб чиқариш корхоналарига олиб бориш гўшт маҳсулотларини ташиш бўйича амалдаги ветеринария – санитария қоидаларига риоя килинган ҳолда амалга оширилиши керак.

149. Мажбурий равишда сўйилган кўй, очки, чўчка ва бузоклар гўштини тўғри экспертиза қилишини таъминлаш мақсадида гўшт ихтисослаштирилган сўйиш корхоналарига яхлит ҳолатда кестирилиши керак, қорамол ва тую гўштлари эса – яхлит, иккига бўлинган ва тўртга бўлинган кўринишда олиб келиниши ва алоҳида совутиш камерасига кўйилиши керак. Иккига ва тўртга бўлинган ҳайвон гўштларини улар бир ҳайвонга тегишлилигини билдириш учун ёрғик кўйилади.

150. Йўлда мажбурий равишда сўйишдан олдин ветеринария кўриги ўтказилмай сўйилган ҳайвон гўшти тегишли ветеринария гувоҳномаси (маълумотномаси), мажбурий сўйини сабаби ҳакидаги ветеринария далолатномаси

ва бактериологик текширув натижалари ҳакидаги ветеринария лаборатория хуносаснесиз ихтисослаштирилган сўйинш корхоналарига қабул килиш тақиқланади.

151. Ихтисослаштирилган сўйинш корхоналарига ҳайвонни мажбуран сўйинш факат санитар сўйинш хоналарига амалга оширилади.

6-боб. Парранда сўйишдан олинган маҳсулотларини ветеринария-санитария текшируви ва экспертизаси

152. Паррандаларни қабул килиш, сўйишдан олдин саклаш, ветеринария текшируви ва сўйинш учун ихтисослаштирилган сўйинш корхоналари ветеринария-санитария талабларига жавоб берадиган хоналарни жиҳозлаши керак.

153. Соғлом ва касал паррандаларни бирга транспортировка қилиши ва сўйиншига рухсат берилмайди.

154. Ихтисослаштирилган сўйинш корхонасига олиб келинган парранда партия орасида юкумли қасалга чалинган (грипдан ташқари) парранда аниқланса, бутун партия дархол сўйишга юборилади, уларни сўйинш соғлом паррандаларни сўйишдан алоҳида амалга оширилини керак.

155. Ихтисослаштирилган сўйинш корхоналаридан ичи тозаланмаган паррандалар олиб чиқилиши тақиқланади.

Тўлиқ ичак чавоқдан тозаланида бош, бўйн, оёклар ажратилади; паррандалдан бўқок, трахея, қизилўнгач ва ички аъзолар олиб ташланиши керак. Патологик ўзгаришлари бўлмаган ўпка ва буйраклар парранда ичидаги колдирилини мумкин. Ошқозон таркиби ва кутикуладан тозаланиши керак.

Парранда ярим тозалангандаги ҳолатда чиқарилишга, улардан ктоака билан ичак ва тухум йўли олиб ташланади. Бўғиз ем билан тўлган бўлса у ҳам олиб ташланади.

Паррандани ичак-чавоги ярим тозалангандаги ҳолатда чиқаришга факат соғлом паррандалар сўйилганида рухсат берилади. Юкумли ёки юкумни бўлмаган касаллик аниқланганида, барча паррандаларнинг ёши ва сонилади катъи назар ичак-чавоги тўлиқ тозаланиши керак.

Парранда сўйилганидан сўнг ветеринария мутахассиси сўйилган паррандаларни кўздан кечиради ва бони, териси ва бўғимларидаги патологоанатомик ўзгаришлар аниқланганида, уларнинг ичак-чавогини тозалайди ва ветеринария шифокор томонидан тўлиқ ветеринария-санитария экспертизасини амалга ошириши учун ички аъзолари билан бирга столга қўяди.

Ветеринария-санитария экспертизасида ичак-чавоқ тозалагандан сўнг ички аъзолар текширилади (юрак, жигар, коражигар, тухумдан, уруғдан, ошқозон ва ичак).

Ички аъзолар ёки серозли қопламада патологик ўзгаришлар аниқланганида, сўйилган парранда ички аъзолари билан бирга конвеердан олинади ва синчиклаб текширилади. Агар патологоанатомик текшириш ташхис кўйинш имконини бермаса, гўшт ва аъзолари бактериологик текширувга юборилади.

Ичак-чавоги ярим тозалангандаги паррандаларни ветеринария – санитария экспертизасида, уларни кўздан кечиргандан сўнг ветеринария шифокор (ходим томонидан олинган) ичакни текшириб, кўкрак кисмидаги кесим орқали (кесим узунлиги 3-4 см) кесим атрофидаги ички аъзоларни визуал равишда текширади. Патологик ўзгаришга эга парранда гўшти конверсдан олинади ва тўлиқ экспертизага юборилади.

Ичи тозаланган парранда ветеринария – санитария экспертизаси ўтказилганидан сўнг бу максадларда фойдаланишига рухсат этилаш целофан, пергамент ёки полимер пленкага уралган ичак-чавок (жигар, юрак ва ичи тозаланган мушакли коринча, бўйин) ичи бўшатилган парранда ичига қўйилиши мумкин ёки парранда гўштилан алоҳида сотувга чиқарилиши мумкин.

Барча холларда ичак, бўғиз, трахея, кизил ўниач, мушакли ошкозон ку гикуласи, тухум йўли, коражигар, уруядон, тухумдон, ўт қопи утилизацияга юборилади.

7-боб. Парранда танаси ва аъзоларининг алоҳида касалликларидағи ветеринария-санитария экспертизаси

156. Пастереллез. Ички аъзолар утилизация килинади. Гўшт қайнатиш, ковуриш ёки консервалар учун қайта ишланга юборилади. Пар ва патлари дезинфекция килинади.

157. Пуллороз – гиф. Ички аъзолар утилизация килинади. Гўшт қайнатиш, ёки консервалар учун қайта ишлашга юборилади. Ўзгарган мушакли парранда кўкрак корин кисмиди қон куйлиши ёки перитонитлар бўлганида утилизация килинади.

158. Сил. Бир нечта ички аъзолар ёки алоҳида аъзолар силга чалинганида ва орникликда парранда аъзолари билан утилизация килинади.

Алоҳида аъзолар силга чалинса, лекин парранда танаси семизлиги нормал бўлса, ички аъзолари утилизация килинади. Гўшти эса қайнатишдан сўнг чиқарилади.

Туберкулинга ижобий таъсир этаётган, лекин сил билан заарланниши бўлмаган сўйилган парранда қайнатилганидан сўнг чиқарилади ёки консерваларга қайта ишлаш учун юборилади.

Пар ва патлари дезинфекция килинади.

159. Юқумли ларинготрахеит. Юқумли бронхит. Заарланган аъзолар ва гўши қисмлари утилизация килинади, гўшт ва аъзоларда ўзгаришлар бўлмаса, улар қайнатилади ёки гўштга консерва учун қайта ишлов берилади.

Пар ва патлари дезинфекция килинади.

160. Чечак. Умумийланган жараёнда тана барча ички аъзолари билан бирга утилизация килинади, факат боши заарланган бўлса, утилизация килинади, тана ва аъзолари эса қайнатгандан сўнг чиқарилади ёки консервалар учун қайта ишланади.

Пар ва патлари дезинфекция килинади.

161. Сальмонеллез. Ички аъзолари утилизация килинади, танаси эса қайнатгандан сўнг чиқарилади ёки консервалар учун қайта ишланади.

Пар ва патлари дезинфекция килинади.

162. Колибактериоз. Мушак ва ички аъзоларида (перикард, перигептит, аэросаккул, перигонит) патологик ўзгаришлар бўлганида, тана ички аъзолари билан утилизация килинади.

Факат ички аъзоларида ўзгаришлар бўлганида, гўни қайнатилади ёки консерва тайёрлаш учун қайта ишлов беринша юборилади, ички аъзолар эса утилизация килинади.

163. Аспергиллез. Ўпка ва мушак тўкималари заарланганда, тана ва ички аъзолари утилизация килинади. Ўпка заарланганда факат ички аъзолар утилизация килинади.

164. Страфилококкоз. Бүгіншардан бири заарланганда, заарланған кисми олиб тарапланади, гүшт әса қайнатғандан сүнг чикарилади. Кенг таркалған жараёнда (бүгіншардаги абсцесс, аъзолардаги ўзгариш) тана ва аъзолар утилизация килинади.

165. Спирохетоз. Озиш ва ички аъзоларнинг патологик ўзгаришида, тана ва ички аъзолари утилизация килинади.

Мушактарда патологик ўзгаришлар бўлмаганида, факат ички аъзолар утилизация килинади.

166. Энтерогенатит. Заарланған аъзолар (жигар, безли ошқозон, бўғиз) утилизация килинади.

167. Лейкоз. Марек касали. Ўсимтадар. Анемия ёки сарик бўлмаганида, мушакларда патологик ўзгаришлар бўлмаганда ёки ички аъзоларнинг кисман заарланнишида, улар утилизация килинади, гүшти әса қайнатилади ёки консерваларга қайта ишланади. Умумланған жараёнда ёки тери ва мушаклар заарланғанда ёки озиш мавжудлигига, заарланиш даражасидан қатъи назар, парранда утилизация килинади. Марек касаллиги, пар ва пат дезинфекция килинади.

168. Грини, перитонит, кўкариш ва мушак тўқималарининг дегенератив ўзгаришлари, кўкрак корин соҳасида қон қуолини бўлмаганида, тана ва заарланмаган аъзолар қайнатилади.

Пар ва патлари дезинфекция килинади.

169. Ньюкасл касали. Тана ва аъзолар утилизация килинади. Заарланғанда гумон килинган, лекин патологоанатомик ўзгаришлари бўлмаган парранда сўйилганида олинган гўшт ва ичак-чавоги қайнатилади.

Пар ва патлари йўқ килинади.

170. Ботулизм. Тана ички аъзолари билан бирга, пар ва пат йўқ килинади.

171. Стрептококкоз. Тана ва ички аъзолар утилизация килинади.

172. Орнитоз (пситакоз). Гўшт қайнатилади, ички аъзолар утилизация килинади.

Пар ва патлари йўқ килинади.

173. Листериоз. Бош ва заарланған аъзолар утилизация килинади. Гўшт ва заарланмаган аъзолар қайнатилади.

Пар ва патлари йўқ килинади.

174. Сарамас септиемия. Мушакларда ўзгаришлар бўлмаса, гўшти қайнатилади, ички аъзолари эса утилизация қилинади. Мушакларда патологик ўзгаришлар бўлганида, гўшт ва тана аъзолари утилизация килинади.

175. Оёқ қичимаси. Тағимайдиган оёқ қисмлари утилизация килинади.

176. Микоплазмоз. ҳаво қопларининг фиброз заарланишида, тана утилизация килинади; кўрсатилган заарланиш бўлмаса, бош ва ички аъзолар утилизация килинади, гўшт әса қайнатилади.

177. Некробактериоз, юқумли синусит. Септик жараёнда тана ва аъзолар утилизация килинади. Факат боши, бўйни заарланғанида улар утилизация килинади.

178. Авитаминоз. Ориқлик ёки висцерал подагра бўлганида, тана ва аъзолари утилизация килинади.

179. Ориқлик. Мушак тўқималарининг ёғ йигиладиган жойларда илвираган шинилар бўлганида, мушак атрофияси ва куруклигига (бўғин, бел, ва бошқа

жойлардан сүяклари чикиб қолиши), шунингдек, мушак тўқималари, талоги, зираги окариши ёки кўкаришида тана ва аъзолари утилизация қилинади.

180. Жароҳатлар, абсцесслар. Таңада жароҳатлар, абсцесслар натижасида патологик ўзгаришлар бўлганида, заарланган кисмлар, кең заарланишида эса бутун тана ички органлари билан бирга утилизация қилинади. Кичик заарланишда, мушак тўқимасидан патологик ўзгаришлар кесиб ташланганидан сўнг гўштининг бир кисми одатий технологик режимда консерва тайёрланш учун юборилади ёки қайнатилади.

Янги жароҳатлар ва кичик яғиги қон қўйилишида, лекин атрофдаги тўқималарда ялиғланиш аломатлари бўлмаганида, барча ўзгарган тўқималар утилизация қилинади, колган кисми эса чекловларсиз саноатда қайта ишлашга юборилади. Кўкрак сүяги килида наминли жўжа бройлерлар гўшти, тери қатинланиш даражаси пастлигига чекловларсиз чиқарилади. Герисида яккот пуфак кўринишадаги шишли ичида шаффоғ ёки кизгиш ва кўк суюклик ва оқ фиброз массаси бўлган наминлар кесиб ташланади ва утилизацияга юборилади, танаси эса ишлаб чиқаришида қайта ишлаш учун юборилади. Йирингли ёки яратар кесилиб, атрофида ўзгарган тўқима билан утилизация қилинади, гўшт эса қайнатишга юборилади ёки консервалар тайёрлашда иштатилади. Наминларни маҳсус ўргатилган ходим олиб ташлайди.

181. Перитонитлар. Ички аъзолар, плевра ва корин сероз катламининг ўчокли заарланишида заарланган аъзолар утилизация қилинади, гўшти эса қайнатилади, ковурилади ёки консервалар учун қайта ишланади.

Ички аъзолар ва кўкрак корин бўшлигининг сероз кондами заарланиши диффуз перитонитига ва корин бўшлигига серозли фиброз ёки йирингли жессудат бўлганида, тана ва аъзолар утилизация қилинади.

182. Бегона ҳидлар. Дори ёки парранда гўштига ўхшамайдиган бошқа ҳидлар найдо бўлганида, тана ва ички аъзолар утилизация қилинади.

183. Патулинотоксикоҳ. Мушак ва ички аъзоларда патологик ўзгаришларда тана ва ички аъзолар утилизация қилинади. Мушактарда патологик ўзгаришлар бўлмаганида, факат ички аъзолар утилизация қилинади.

8-боб. Куёnlар сўйилганида ветеринария-санитария экспертизаси

184. Сўйишга олиб келнган куёnlар ветеринария кўригидан ўтади. Сўйиндан один сақтани, ветеринар текшируви, сўйиш ва қуёnlарни қайта ишлаш учун ихтисослаштирилган сўйиш корхоналарида, агар у срда маҳсус цехлар бўлмаса, маҳсус бинолар ажратилиб жиҳозланини ва ветеринар инфокорлар учун иш жойлари ажратилиши керак.

Келтирилган куёnlар партияси орасида юқумли ёки юқумли бўлмаган касалига чалинган ёки касалга чалинганиликда гумоншланган куёnlар аниқланганида, улар соғлом куёnlардан алоҳида сўйилиши керак (гоморрогик касалдан ташкари).

185. Куёnlар сўйилганидан сўнг уларнинг ички аъзолари (ўпка, юрак, жигар, коражигар, ичак), бошидаги мушаклар (цистинцеркозга) ва танаси текширилиши керак. Танасини текширганда қоли чиқин даражасига, танасига ишлов бериш тозалигига, паталогоанатомик ўзгаришлар борлигига аҳамият бериш керак.

186. Куёnlар касаллиги аниқланган холатда, танаси ва ички аъзоларини санитария текшируви куйидаги тартибла амалга оширилади.

187. Пастереллез. Ички аъзолари утилизацияга юборилади, гүшти эса кайнагишдан сўнг чикарилади. Абсцесс мавжуд бўлганида, танаси ва ички аъзолари утилизация килиниши керак.

188. Псевдотуберкулез. Озғинлик ёки мушакларда псевдотуберкулез заарланиш аломатлари бўлса, танаси ва ички аъзолари утилизация килиниши керак. Бундай аломатлар бўлмаса, гүшти қайнатилади. Заарланган аъзолар утилизация килинади.

189. Некробактериоз. Маҳаллий жараёнда заарланган қисмлари, умумлашган заарланишда эса – тана ички аъзолари билан утилизация килинади.

190. Сил. туляремия, миксоматоз, стрептококкли септицемия, стафилококкозлар (юқумли мастит). Сўйилган қуён ички аъзолари ва териси билан утилизация килинади.

191. Спирохетоз. Сўйилган қуённинг заарланган гўйиги ва аъзолари утилизация килинади.

192. Фасциолез, цистицеркоз. Фасциолезда жигар утилизация килинади. Мушаклар цистицеркоз билан заарланганда, сўйилган қуён ва аъзолари утилизация килинади.

193. Кокциодоз. Заарланган аъзолар (жигар, ичак) утилизация килинади.

194. Листериоз. Заарланган аъзолар (юрак, жигар) ва боши утилизация килинади. Гўшт қайнатгандан сўнг ажратилади. Териси дезинфекция килинади.

195. Ауеска касали. Мушаклардаги дегенератив ўзгаришларда тана ва ички аъзолари утилизация килинади. Дегенератив ўзгаришлар бўлмаганида, ички аъзолар утилизация килинади, гўшт эса қайнатгандан сўнг чикарилади. Териси дезинфекция килинади.

9-боб. Яқунловчи қоидা

196. Мазкур қоидалар талаблари бузилишида айблор шахслар конунчилликка мувофиқ жавобгар бўлади.

Вазирлар Маҳкамасининг
2019 йил “8” майдаги 386-сон қарорига
2-илова

**Ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашёларни ишлаб чиқариш,
сақлаш ва сотиш бўйича ветеринария-санитария
НОРМА ВА ҚОИДАЛАРИ**

1-боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур норма ва қоидалар (кейинги ўринларда қоидалар деб аталади) ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашёларни ишлаб чиқариш, сақлаш ва сотиш бўйича ветеринария-санитария норма ва қоидаларини белгилайди.

2. Ушбу Қоидалар Ўзбекистон Республикаси ҳуудудида жисмоний ва юридик шахслар учун мажбурий ҳисобланади.

3. Бозорларда, савдо мажмуалари ва бошқа савдо обьектларида гўшт маҳсулотлари билан савдо қилишга ветеринария-санитария хуносаси мавжуд бўлганда, тегишли гарзда чакана савдо хуқукига эга бўлган гадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи юридик ва жисмоний шахсларга рухсат берилади.

Сотилаётган гўшт давлат ветеринария хизматининг ихтиеселаштирилиш сўйини корхоналарида сўйилган ҳайвон гўштларининг ветеринария-санитария жиҳатидан хавфсизлиги кафолатланган ягона электрон мълумотлар базаси на белгиланган тартибда киритилган бўлиши керак.

Унбу ягона электрон мълумотлар базасида қайд этилмаган гўштларни сотиш тақиқланади. Ягона мълумотлар базасида қайд қилинмаган гўшт сотилини кузатилганда, ушбу гўшт келиб чикиши номаълум ҳисобланади ва сотовдан олиниб, лаборатория текширувлари натижасига кўра қайта ишлаш учун фойдаланилади ёки утилизация қилинади.

4. Ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашёни қайта ишлапни амалга оширувчи ишлаб чиқарни обьектлари маъмурити “Ветеринария тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Конунига мувофик ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашё ветеринария-санитария нормаларига тўғри келишини назорат қилиш бўйича ишлаб чиқариш ветеринария хизматини ташкил этади.

5. Қайта ишлашга, сақлашга ва реализация қилинган келиб тушадиган ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашёлар уларнинг хавфсизлигини ва келиб чикишини тасдиқловчи ветеринария кузатув ҳужжатлари билан бирга бўлади.

6. Ишлаб чиқариш обьектларини фойдаланишига тоғириши, шунингдек, технологик ускуналар ёки линияларни ўриятишда ҳамда янги турдаги гўшт (сут, балиқ) маҳсулотларини ишлаб чиқаришда обьектга белгиланган тартибда бериладиган ветеринария-санитария хуносасини олиш зарур.

2-боб. Асосий тушунчалар

Гўшт маҳсулотлари – киймаланган, кайнатилган, ярим дудланган, қайнатилган-дудланган, шишлокти ва дудланган, ўнка-жигарли ва қонли колбасалар, гўштили нонлар, сосискалар, сарделькалар, паштетлар, шунингдек, чўчка, корамол, кўй, парранда ва бошқа сўйиладиган ҳайвонлар гўнгилардан тайёрланган бошқа маҳсулотлар:

ЧАКАНА САВДО – тијкорат мақсадларида фойдаланиш ҳукукисиз махсулотни охирги иштеймөл учун оз микдорда сотишни назарда тутувчи савдо соҳасидаги фаолиятни амалга ошириш;

САВДО ШАҲОБЧАСИ – мулкчилик шаклидан, сотув ҳажмидан, иштоат ўлчамидан катъий назар, махсулот ва хизматларни реализация килиш учун мўлжалланган (мосланган) бино ёки иштоат;

Чакана савдо савдо шаҳобчаларига: бозор, гипермаркет, супермаркет, савдо маркази, савдо мажмуаси, универсам, универмаг, минимаркет, гастроном, ихтиносслантирилган магазинлар, павильонлар, тўшт дўконлари ва бошқалар киради;

СТАЦИОНАР САВДО ШАҲОБЧАЛАРИ – маҳаллий давлат ҳокимияти органлари гомонидан белгиланган жойларда муким жойлаштирилиш савдо обьектлари (дўконлар, тўшт дўконлари ва павильонлар, умумий овқатланиш обьектлари ва бошқалар);

СОТУВЧИ – савдо фаолияти билан шуғулланувчи ва согиб олиш - сотиш шартномасининг томонларидан бири сифатида намойини шутилувчи юридик ёки жисмоний шахс.

3-боб. Ҳайвонотга мансуб махсулот ва ҳомашёни қайта ишлашини амалга оширувчи қайта ишлаш обьектларига қўйиладиган ветеринария-санитария талаблари

7. Ҳайвонотга мансуб махсулот ва ҳомашёни қайта ишланиш амалга оширувчи қайта ишлаш обьектларидан (кеинги ўриниларда тўштни қайта ишлаш обьектлари деб аталади), ишлаб чиқарини хоналарида технологик ускунани жойлаштиришда ўзаро контаминацияга йўл қўйилмайди.

8. Гўштни қайта ишланиш обьектлари қўйидаги ветеринария-санитария мақсадларига мўлжалланган соз, ишчи холатида бўйиган обьектлар билан жиҳозланади:

тўшт ва тўшти махсулотни қайта ишлашга стказиб берувчи автотранспортни ювиш ва дезинфекция қилиш учун муким дезювиш пункти ёки майдони, ёки дезинфекцияловчи барьер;

ҳайвонларни, ҳайвонотга мансуб махсулотларни ва ҳомашёларни назорат килиш ва ветеринария-санитария экспертизаси учун жиҳозланган ветеринария мугахассисларига мўлжалланган хоналар;

қайта ишлашгача тўшт ва сўйини махсулотларини вактинча саклаш учун ажратилган совутиш камераси;

оқова сувларни зарарсизлантириш иштоатлари.

9. Ювиш бўлинмаси инвентарни, транспорти воситаларини ювиш учун сув ўтказмайдиган полларга, иссик буг қувурларига, иссик ва совук сувларга ва каналларни ювиш ва дезинфекция қилиш учун канализация тизимига ога.

10. Ишлаб чиқарин цехлари (бинолари) ва санитария блокларидаги девор ва устун панеллари икки метрдан кам бўлмаган даражада кафелланади (юзасига ишлов берилади).

11. Шифт ва соябон устунлари юзасида кир, ёт жинеларнини ва конденсалтарнинг пайдо бўлишига ёки озиқ-овкат махсулотларida мотор пайдо бўлишига йўл қўйилмайди.

12. Гўштни қайта ишланиш обьектининг барча бинолар полипинг юзаси текис ва силлиқ, сув ўтказмайдиган ашёлардан тайёрланган бўлиши керак.

13. Ювиш ва дезинфекция қилиш воситалари алохидада бинода сакланади.
14. Омборхона хоналари гоза сакланади ва вакт-вакти билан дезинсекция ва дератизация килинади.
15. Гүштни қайта ишлаш объектіда технологик жараёнлар қуидагыларни тәзмілшайды:
 - хом ва тайёр маҳсулотлар ўзаро оқимининг кесишиши ва алоқасынга (контакти) йўғ қўймасликни;
 - қайта ишлаш учун келиб тушадиган хомашё ва ёрдамчи материалларнинг ветеринария соҳасидаги конунчиллик талабларига мувофиқланини назорат килишини;
 - осилган ҳолатдаги гўнг нимталарининг девор, пол ва технологик жихозларга тегмаслигини;
 - суюкликтиниң консизлантириш майдонларидағи оқова йўлакларига оқинини, сўйилган ҳайвонининг нимталанмаган гўнгтини маҳсус эгилган новларда тозалаш ва ювипини;
 - озиқ-овқаг хомашёсини (ёғ хомашёсини, ичаклар тўпламларини, озукавий конини, ён маҳсулотларни) санитария ишлови бериш имконини яратган ҳолда бирбиридан ажрагишини;
 - ноозуқавий чикиндиларни ўзига хос рангда бўялган ва ишиятиш мақсади тўғрисидаги ёзуви (маркировкаси) бўлган маҳсус идишида йигинини;
 - ветеринария конфискатларини (ветеринария-санитария экспертизасида яроқиз деб топилган гўшtlар ва ички органлар) жихозланган алохила тушувчи жой ёки ажralиб турувчи ранглар билан бўялган маҳсус харакатланувчи, ёнижувчи илишларда йигинини;
 - сўйилган ҳайвонларда ўта хавфли касаллик тахмин қилинганда ёки аникстанганда ветеринария мутахассисларининг иш жойларидан "Стоп" тутмачаси оркали конвейерни зудлик билан тўхтатишини (технологик жараён тўлиқ автоматлаштирилган бўлса);
 - гўнг, суб маҳсулотлар ва бошка сўйиш маҳсулотларини факат уларга санитария ишлови берилиб, ветеринария-санитария экспертизаси ва тамғалаш ўтказилганидан сўнг совутичи аюборини;
 - иш жойига иссик ва совук сув етказиб бериш, шунингдек, ичакларни сортлаш (хаво узатиш) учун сиқилган ҳавони узатишини;
16. Гўштни қайта ишлаш обьекти маҳсулот турига караб хароратни 0° дан 30° гача бошкарниш ва ҳаво намлигини 60% дан 95% гача бошкарниш имконини берувчи совутиш камералари ва музлатиичлар билан жихозланади.
17. Хомашёни ва маҳсулотни саклаш учун штабеллар деворлардан ва совутиш курилмаларидан 30 см дан якин бўлмаган жойларда жойлаштирини.
18. Тахламлар (штабел) орасида ўтиш жойлари жихозланади.
19. Совутилган гўшт осилган ҳолатда сакланади. Шарғли равишда ярокли гўшtlар ушбу мақсадлар учун мўлжалланган маҳсус музлатгич - изоляторларда ёки музлатгичнинг алохida камераларида сакланади.
20. Гўштни қайта ишлаш обьекти ишилаб чиқарини цехларида оқова сувлар учун ички канализациянинг алохила тармоклари билан жихозланадилар: ёғли, ёғеиз, майшний - хўжалик ва ифлосланмаган ишлаб чиқарини сувлари.
21. Оқова сувлар канализацияга ёки маҳаллий тозалаш иншоотларига юборилшиларидан олдин механик тозаланади.
22. Ичида ёғ бўлган сувлар ёѓтутгичтардан ўтказилади.

23. Оқова сувларни қабул килиш учун мүлжалланған чуқур бетонланған бўлиши, ишлаб чиқариш биносидан камида 20 метр масофада жойлашган бўлиши, копқок билан таъминланған бўлиши ва унинг тўлиш даражасига караб 2/3 бўлганда тозаланиши керак.

24. Гўшт ва гўшт маҳсулотларини ташиш учун мўлжалланған транспорт воситалари поли, идишлари силлиқ ва маҳсулотнинг органолентик хусусиятларига ва соғликка таъсир киимайдиган материаллардан тайёрланған бўлиши, тозалаш хамда дезинфекция килиш учун қулай бўлиши керак.

25. Транспорт воситалари ҳашоратлар ва чангдан, шунингдек суюклик дренажларидан маҳсулотни самарали химояловчи воситалар билан жиҳозланған бўлиши керак.

26. Транспорт воситалари тана гўпти, ярим тана гўнги, чорак тана гўштини ташиш пайтида ерга тегмайдиган қилиб, осиб қўйни учун занжаламайдиган илгаклар билан жиҳозланған бўлиши керак. Бунда турли бўёклар билан бўялган илгатклардан фойдаланиши таъкидланади.

27. Транспорт воситасида хайвонлар ёки бошқа маҳсулотлар гашилганидан сўнг ушбу транспорт воситасида ёки идишда гўшт ва гўшт маҳсулотларини гашинида фойдаланишга йўл қўйилмайди.

4-боб. Сут ва сут маҳсулотларини қайта ишлаш фаолиятини амалга оширувчи ишлаб чиқариш объектларига қўйиладиган ветеринария-санитария талаблари

28. Сут ва сут маҳсулотларини қайта ишлаш фаолиятини амалга оширувчи ишлаб чиқариш объектларида (кейинги ўринларда сутни қайта ишлаш объектлари деб аталади), ишлаб чиқарни хоналарида жойлашгиришида технологик жараёнларини ўзаро контаминациясига, карши оқимга, ўзаро кесишишга йўл қўйимайди.

29. Сут хомашёсининг ҳарорати қайта ишлани жойнича ташиш нағида ва қайта ишлаш бошланишига қадар 8° бўлиши керак.

30. Қабул қилишда сут хомашёсининг ҳарорати белгиланған ҳароратга мувофиқ бўлмаса, унга дархол ишлов берилади.

31. Ишчилар ва хизматчиларнинг маҳсус оёқ кийинини дезинфекция қилини учун барча цехга олиб борувчи кириш (чиқиш) жойларида ва бошқа ишлаб чиқариш хоналарида дезинфекция қилувчи гиламчалар ўрнатилади.

32. Сутни қайта ишлаш объектлари санитария шарслари бажарилшини кафолатлаш учун иссанқ ва совук сув, канализация, сұтний ёртни, вентиляция билан таъмилланади.

33. Техник сув қувури ичимлик сув қувуридан ажратилган бўлиши керак. Иккала тизим ҳам бир-бiri орасида боғланмастиги керак. қувурлар турли рангларда бўялган бўлиши керак.

34. Сутни қайта ишлани объектлари сув билан таъминлаш тизимиға сув узатини тўхтаганда сув билан таъминлашни кафолатлаш учун тоза сув захираларига эга бўлиши керак.

35. Ишлаб чиқариш хоналарининг деворлари, поллари ва шифтлари мустахкам, сув ўтказмайдиган материаллардан тайёрланади ва муңазам равинда тозаланиб турлади.

36. Ишлаб чиқарни хоналарида чиқиндини йиғиш учун маҳсус металл ёки пластик копқокли идишлар ўрнатилади.

37. Окова сувлар канализациянинг барча линияларидан алохидә оқим тизимиға юборилади ёки маҳсулотни кайта ишлаш, алоқа килиши ёки саклаш амалга оширилувчи жойларга ифлос сувлар келишининг олдини олиш учун етарти бўлган бошқа йўллар орқали чикарилади.

38. Юваниш хоналари, кийиниш хоналари, ҳожатхоналар маҳсулотни кайта ишлаш ёки саклаш амалга оширилувчи хоналардан ажратилган бўлади, шунингдек яхин холатда сакланади.

39. Технологик ускуналар, аппаратура, идиш – товоклар, таралар, инвентар, пленка, ва полимер ва бошқа синтетик материаллардан тайёрланган, сут ва сут маҳсулотларини қадоклаш учун мўлжалланган, озик-овқат учун рухсат этилган материаллардан тайёрланади.

40. Ваниналар, метал идиш-товоклар, кияликлар, лотоклар, новлар ва бошқа идишлар силлик юзали, осон тозаланувчи, ювишни қийнилаштирувчи тиркишлареиз, чиқиб турган болтлар ёки михшареиз бўлиниши керак. Ювилиши ва дезинфекция қилиниши қийин бўлган материаллардан, жумладан, тахтадан фойдаланишга йўл кўйилмайди.

41. Озик-овқат маҳсулотларига ишлов бериш столлари юзалари силлик, тиркишлареиз, озик-овқат билан алоқада бўлиш учун рухсат этилган материаллардан тайёрланади.

42. Технологик ускуналар ва аппаратурга заарли моддаларни ўз ичига олмаслиги ва маҳсулотнинг органолептик хусусиятларига таъсир кўрсатмаслиги керак.

43. Ускуналар, аппарагура ва сут қувурлари сут, ювиш ва дезинфекция килиши эритималарининг тўлик туширилишини таъминловчи холатларда ўрнатилади. Барча сут ва сут маҳсулотлари билан тўқнашувчи кисмлари тозалаш, ювиш ва дезинфекция қилиш учун қулай бўлади. Металл сут қувурлари очиладиган бўлади.

44. Ҳимоя копламига эга бўлмаган шинша термометрларни ишлатишга йўл кўйилмайди.

45. Сут, қаймок, сметана ва бошқа сут маҳсулотларини ишлаб чикариш учун захиралар (творог ва пишлоқ ишлаб чикариш учун фойдаланиладиган захиралар бундан мустасно) қаттиқ ёпилувчи копкоқлар билан таъминланади.

46. Сут маҳсулотлари тайёрланадиган аппаралар, ваниналар ва бошқа жихозлар канализация тизимиға сифоныли воронка орқали оқим узилиши билан уланади.

47. Ускунанинг бевосита канализация билан уланиши хамда сувнинг ундан полга окиб кетишига йўл кўйилмайди.

48. Инвентарларни, идишларни, транспорт воситаларини ювиш ва дезинфекциялаш учун маҳсус ювиш хоналари жихозланиб, уларнинг поли сув ўтказмаслиги, шунингдек уларда буг, иссик ва совук сув қувурлари ўтказилган бўлиши, оқава сувларнинг чиқиб кетиши учун дренаж ва вентиляция тизими ўрнатилган бўлиши лозим.

49. Фильтрловчи материалларни ҳар бир ишлатгандан сўнг ювиб, дезинфекциялаб туриш лозим.

50. Сутни алохидә хўжалик юритувчи субъектлардан қабул қилиб олганда, фильтрловчи материаллар ҳар бир етказиб берувчидан сут олингандан кейин ювиб, дезинфекцияланади.

51. Сутни узлуксиз равишда автоматик ҳисоблагич орқали қабул қилиб олганда, фильтрларни ювиш ва дезинфекциялаб ҳар бир сменада камида 1 марта

амалга оширилади. Даврий равища сутни қабул қилишда фильтрларни ювиш ва дезинфекциялаш сутни қабул қилишдаги ҳар бир танаффусда амалга оширилади.

52. Сут цистерналари ҳар сафар сутдан бўшатилганидан кейин ювилити ва дезинфекцияниши лозим. Ювилгандан кейин цистерналар пломбаланади ва бу хакда йўл ҳужжатида тегишли белги кўйилади.

53. Барча сут ва сут маҳсулотларини қабул қилиш, қайта ишлани ва сақланни жараёнлари яхшилаб тозалангандан ҳамда ифлосланиш ва бузилишдан, шунингдек, бегона жисем ва мөддаларнинг тушиб қолишидан химояланган шароитларда амалга оширилади.

54. Бевосита сутни қабул қилишдан олдин цистернанинг сут қувурлари ва штуцерлари дезинфекцияланади ва ичимлик сув билан чайилади. Сутни қабул қилиш якунлангандан сўнг сут қувурлари ювилади, дезинфекцияланади, гикин ёки сув ўтказмайдиган гилоф ёрдамида ёпилади ҳамда кронштейнга осиб кўйилади. Цистерна қувурларига ишлов бериш учун ювиш ва дезинфекциялаш эритмалари маҳсус идишларда сақланади.

55. Хом ва пастеризация килинган сутни сақланни учун алоҳида идишлар, сутни стказии учун эса алоҳида сут қувурлари кўзда тутилган бўлиши керак.

56. Хом ва пастеризация килинган сутни сақлаш учун идишлар белгиланган бўлиши лозим.

57. Маҳсулотга ишлов бериш даврида хоналарни таъмирланни ишлари ва дезинфекция килишга, ишлаб чиқариш цехларида гаъмирлаш асбобларини колдиришинга рухсат берилмайди. Ишлаб чиқариш жараёни давомида факат кўчма (химояловчи) экранлар ёрдамида ўраб олиш мажбурияти билангина жиҳозларни таъмирлашинга рухсат берилади.

58. Ҳар бир цехда синадиган жисмларнинг ҳисоби олиб борилиши ҳамда сут маҳсулотларига ёт жисмларнинг тушиб қолиши тўғрисида огоҳлантириш бўйича йўрикномадан кўчирма бўлиши лозим.

59. Совутиш камераларида барча юклар (идишда) панжараларга ёки поддонларга ётқизилиб, улар даврий равища ювиб, дезинфекцияланаб турилади. Маҳсулотларни флягаларда сақлашинга рухсат берилади.

5-боб. Балиқ ва балиқ маҳсулотларини ишлаб чиқариш, тайёрлаш ва қайта ишлашни амалга оширувчи объектларга кўйиладиган ветеринария-санитария талаблари

60. Балиқ ва балиқ маҳсулотларини тайёрлаш ва қайта ишлашни амалга оширувчи ишлаб чиқариш объектларида (кейинги ўринларда балиқ ишлаб чиқариш объектлари деб аталади) технологик жараёнларнинг окими ҳамда хомашё ва чикиндилар окимининг тайёр маҳсулот окимидан кесишуви имкониятинин йўқ килиниши таъминланади.

61. Балиқ ишлаб чиқариш объектларида куйидагилар бўлади:
конструкцияси тоза ва ифлосланган зоналарга ажратилишини таъминловчи иш цехлари;

куйидагиларга эга бўлган маҳсулотни қайта ишлани ва ишлов бериш учун цехлар:

сув ўтказмайдиган, тозалаш, дезинфекция килиш, сув окиб чикини учун қулай ной копламалари, сув окиб чикишини таъминловчи қурилма;
тозалаш учун қулай бўлган устки девор ва унинг юза қопламаси;
тозалаш учун қулай бўлган мустахкам материалдан ясалган эшиклар;

тегиншили тартибдаги вентиляция тизими, зарур холларда, хаво сўрини тизими:
яхши сунъий ва табиий ёритиш;

кўлларни ювиш ва дезинфекциялану учун етарли миқдордаги курилмалар;

хоналар, курилмалар ва бошқа жиҳозларни тозалаш учун курилма;

батик маҳсулотларини саклаш учун совутни камералари;

ҳашаротлар, қушлар ва сичкоилардан ҳимоя қилиш учун жиҳозлар;

тозалани ва дезинфекция учун кулай бўлган асбоб ва ишчи жиҳозлар
(коррозияга чидамли материалдан ясалган ишлов берини столлари, контейнерлар,
конвейерлар, пичоклар ва транспортерлар);

истеъмол қилиш учун ярокли бўлган балиқ маҳсулотлари учун маҳсус сув
ўтказмайдиган, коррозияга чидамли контейнерлар, шунингдек, агарда
контейнерлар кун охиригача бўшатилимайдиган бўлса, уларни саклаш учун хоналар:

маҳсус тизим ёрдамида тозаланувчи керакли ичимлик сув ёки денгиз суви
захиралари билан таъминловчи курилма:

тапиш воситаларини тозалаш ва дезинфекция қилиш курилмаси;

агарда балиқ ишлаб чиқариш обьектида кискичбақасимон балиқлар ва тирник
балиқлар сакланадиган бўлса, заарли организм ёки моддалар билан
ифлосланмаган сув билан таъминланаш учун тегишли қурилма:

силик, сув ўтказмайдиган, ювиладиган девор, полга эга бўлган керакли
миқдордаги кўл ювгичлар, хожатхоналар ва кийим алмаштириш хоналари;
хожатхона эшиклари тўғридан-тўғри иш цехларига очилмаслиги лозим. Кўл
ювгичлар тозалаш воситалари ва бир марталик фойдаланиладиган сочиқлар билан
таъминланган бўлиши лозим;

жўмраклар (кранлар) кўлда бошкарилиши лозим.

62. Балиқчилик маҳсулотлари билан ишлашда фойдаланиладиган пол,
деворлар, устки девор ёки устки девор юза конгламаси, жиҳоз ва асбоблар доимо
тоза ва соз ҳолатда сакланиши лозим.

63. Ишлаш цехлари, асбоблар ва жиҳозлардек факат балиқчилик маҳсулотлари
билиш ишлеш учун фойдаланилиш лозим.

64. Балиқ ва балиқ маҳсулотларининг микробиологик ва паразитологик
контаминацияси ҳамда кимёвий ифлословчи моддалар, заҳарли элементлар,
пестицидлар, радионуклийлар, бошқа заарарли моддалар ва уларнинг
колдикларининг бўлишига йўл қўйилмайди.

65. Балиқ ишлаб чиқариш обьектида балиқ ва балиқ маҳсулотларининг
ветеринария-санитария назорати ҳамда хавфсизлигининг шунингдек, тозалани,
ювиш ва дезинфекциятар сифатининг назорати амалга оширилади.

66. Балиқ ишлаб чиқариш обьектларидаги ишлаш зоналари балиқчилик
маҳсулотларини тайёрланни ва ишлов бериш учун кенг жойга эга бўлиши, осон
тозаланиши ва дезинфекцияниши, исталган маҳсулот контаминациясининг
олдини олиш учун қулай ҳолда курилган бўлиши лозим.

67. Балиқ ишлаб чиқариш обьектида тайёр маҳсулотни саклаш учун алоҳида
зона ташкил этилади.

68. Қадоклаш материаллари маҳсулот тайёрланни ва ишлов бериш зоналаридан
алоҳида сакланади.

69. Балиқчилик маҳсулотлари муз ёки совутилган сувда саклангандан кейин
бир соатдан кечиктирилмаган ҳолда совутилади.

70. Тоза балиқчилик маҳсулотларини ташиш ва саклаш учун контейнерлар тоза бўлиши, шунингдек, маҳсулот эриши натижасида пайдо бўйган сувлариниг окиб чикишини таъминлаши лозим.

71. Маҳсулотлар бузилишининг олдини олиш учун музларни эритиш натижасида пайдо бўйган сув окиб чикиш тизими назарда тутилган бўлиши керак. Музларни эритиш найтида маҳсулот ҳарорати хаддан ортиқ кўтарилемаслиги лозим.

72. Баликларни дудлашда зарур бўйган ҳолларда, вентиляция тизими билан жиҳозланган, бошқа хона ва жойларда тутун ва иссиқлик тўпланиб қолишинин олдини оловчи алоҳида хоналар ёки маҳсус ажратилган жойлар кўзла тутилган бўлиб, у ерда маҳсулотларга ишлов берилади, қайта ишланади ва сакланади.

73. Балик ва балик маҳсулотларини тузлаш бошқа операциялар бажариладиган цехлардан алоҳида бўйган хоналарда амалга оширилади. Тузлану учун ишлатиладиган контейнерлар (чаплар) шундай жойлантирилган бўлиши керакки, унинг ифюсланиш имконияти бартараф килиниши, фойдаланишдан олдин оса тозатаниши лозим.

74. Чикиндиларни саклаш камераларидан инсонлар гомонидан истеъмол килиши учун яроксиз бўйган балиқчилик маҳсулотлари чикиндиларини йўқ қилиш учун балик ишлаб чиқариш обьекти маҳсус йўқ қилиш курилмаси билан жиҳозланади.

75. Балик ишлаб чиқариш обьектида балиқ маҳсулотларига ишлов берниш билан машғул бўйган ходимлар учун кўл ювиш курилмалари ўрнатилган бўлини лозим.

76. Балиқчилик маҳсулотлари тоза совути.иган сувда кема бортida уч кундан ортиқ бўймаган музлатда сакланади.

77. Совутиш камераларининг ички деворлари ва устки девори уларга балиқчилик маҳсулотларини юқлашдан олдин санитария ишлов берилшидан ўтказилиши лозим.

78. Совутиш камераларида ва музлатгичларда балиқчилик маҳсулотларини штабел ёрдамида жойлантириш учун панжара ва поддонлар полдан камида 8 см баландликда жойлантирилиши лозим.

79. Штабеллар девордан, совутиш курилмаларидан ҳамда бир-биридан камидан 30 см масофада жойлантирилиши лозим.

80. Музлатилган балик ва балик мағсулотларини ишлаб чиқаришда қуйидаги шартларга амал килиш лозим:

ишилов бериш участкасида ичимлик ва тоза сувнинг бўлиши;

маҳсулотнинг ички ҳарорати -18°Cга етгунига қадар, уни музлатиш ҳарораги -30°Cдан юкори бўлмаслиги;

-12°Cдан юкори бўлмаган ҳаво ҳароратида павагаларни тутиш жойларидағи табиий шароитларда маҳсулотларни яхни шамоллатиладиган ёки шабада эсиб турадиган хоналарда музлагини;

кераки ишлаб чиқарини босқичлари якунига етказилганидан кейин балик ва балиқ маҳсулотлари музлатилади;

хомашё ишлаб чиқаринга келиб тушганидан сўнг ва ишилов бериш учун олингунинга қадар баликни музлатгичда сакланы давомийлиги 4 соатдан ошмаслиги лозим.

81. Балик маҳсулотларини ишлаб чиқариш жараённида олишган чикиндилар сув ўтказмайдиган маркаланган сифимларга йигилиб, тўпланган чикиндилар ишлаб чиқариш хоналаридан олиб чиқилади.

82. Чикиндилар совутиш камераларидаги хомашё ва тайёр маҳсулотдан алоҳида сакланади.

83. Чикиндилар ёпік сиғимларда иккі соатдан күп бўлмаган вақт давомида сонутилмаган холда сакланади.

84. Балиқда ишлов берилган ҳудудга мансублиги тўғрисидаги ахборот тусирилган бўлади.

85. Озиқ-овқат хомашёси хамда ёрдамчи материалларни иолда саклашга йўл кўйилмайди.

86. Омборхона бинолари тоза холатда сакланиши ва вақти-вакти билан дезинфекция килиб турилиши керак.

87. Балиқ ва балиқ маҳсулотларини саклаш учун хона ва жиҳозларда ҳарорат кўрсаткичларини ёзиб борувчи термометрлар ўрнатилади.

88. Транспорт воситалари маҳсулотни ҳашаротлар ва чангдан самарали химоя килувчи воситалар хамда сув ўтказмайдиган назорат-ўлчов асбоблари билан жиҳозланади.

89. Совутилган балиқ өрийдиган муз ҳароратига яқин бўлган ҳароратда сакланади.

90. Музлатилган балиқ ва балиқ маҳсулотлари -18°Cдан юкори бўлмаган ҳароратда сакланади.

91. Консерва ишлаб чиқариш учун мўлжалланган музлатилган балиқ -9°Cдан юкори бўлмаган ҳароратда ажратилмаган тузланган холда сакланади.

92. Тирик балиқ реализация килиш муддатларини чекламаган холда, унинг яшаб қолишини таъминлайдиган шароитларда сакланади.

93. Балиқ ва балиқ маҳсулотлари сув сифатини ўзгартириб юбормайдиган материаллардан ясалган сиғимларда сакланади.

6-боб. Ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашёни саклашни амалга оширувчи объектларга қўйиладиган ветеринария-санитария талаблари

94. Ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашёни сакланни объектларидаги (кейинги ўринларда саклаш объектлари леб аталади) хоналарда барча турдаги ҳайвонларни, ҳайвонларнинг эмбрионлари ва спермаларини, уруглантирилган икра, инкубацион тухум, шунингдек, чорва ҳайвонларидан олинадиган техник хомашёни (шу жумладан жун, мўйна, пўстин, пат, эндокрин ва ичак хомашёси, муяклар, бошка хомашё турлари), ем ва кўшимча озука моддалари, зоология, ҳайвонлар анатомияси ва палеонтологияси бўйича коллекция ва коллекцияланган буюмларнинг жойлантиришга руҳсат берилмайди.

95. Саклаш объектлари ишлаб чиқариш хажмига караб старли даражада омборхона хоналари билан таъминланади.

96. Ўтиш йўллари, йўлаклари ва йўловчилар йўлкалари, юклаш-тушириш майдончалари ва йўлаклари қаттиқ қоплама (асфальт, бетон) билан қопланган, текис, сув ўтказмайдиган, ювиши ва дезинфекциялаш имкониятига эга, өриган ва ювилган сувларнинг канализация тизимига оқиб кетишни таъминловчи кияликда бўлиши лозим.

97. Омборхонада товарларин ветеринария қўригини амалга ошириш учун хона ажратилиб, улар қуидагилар билан жиҳозланган бўлади:

ветеринария назоратини амалга ошириш учун зарур бўлган техник воситаар;

товарларнинг ветеринария қўригини амалга ошириш (жумладан, уларни тўлик тусириш) учун керак бўладиган юклаш-тушириш техникиси;

зангламайдиган иўлатдан ясалган маҳсулотларни эритиш учун стеллажлар мажмуаси хамда столлар.

98. Товарларнинг ветеринария кўригини ўтказиш учун хона деворлари текис ва мустаҳкам. нол эса сув ўтказмайдиган бўлиши лозим бўлиб, унда етарли мидорда дрснаж тешиклари бўлиши, ҳаво ҳарорати 21° С дан ошмаслиги лозим. Омборхона ёритиш, иссиқ ва совук сув таъминоти, шунингдек, бошка иш учун керакли шароитлар билан таъминланган бўлиши лозим.

99. Илишлар, инвентарлар, транспорти воситаларини ювиш ва дезинфекциялаш учун совутиш камераларидан ажратилган маҳсус хоналар жиҳозланиб, унинг ноли сув ўтказмаслиги, унда иссиқ ва совук сув, канализация, ёритиш ва вентиляция тизими ўтказилган бўлиши, шунингдек, ювиш агрегати билан таъминланган бўлиши лозим.

100. Омборхонадаги ишлаб чиқариш хоналари, камералар ва бойинча объектларни тозалаш инвентари ҳожатхонани тозаланида ишлатиладиган инвентардан алоҳида сакланиши керак.

101. Ҳайвонлардан олинадиган маҳсулот ва хомашёни саклаш учун маҳсус саклаш шароитларига ёга бўлган хона ва жиҳозлар ушбу маҳсулотнинг сакланш шароитларини назорат килиш учун назорат-ўлчов асбоблари билан таъминланган бўлиши лозим.

102. Гўшт ва гўшт маҳсулотларини ишлаб чиқаришда совутиш оркали ишлов бериш ҳамда маҳсулотларни саклаш учун маҳсус тайёрланган совутиш камералари ва музлатгичлар кўпланилади. Совутиш камералари ва музлатгичларнинг хажми ва сони объектларнинг ишлаб чиқариш кувватини ҳамда улар маҳсулот турига караб ҳароратни -30°Сда 0°Сгача, ҳаво намлигини эса 60%дан 95%гача созлаш таъминланшини ҳисобга олган ҳолда танланади.

103. Совутиш камералари ва музлатгичларнинг ички леворлари ва юкори деворига уларга гўшт ва гўшт маҳсулотлари юкланишидан олдин санитар ишлов берилиши лозим.

7-боб. Ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашёлар реализацияси билан шуғулланувчи объектларга қўйиладиган ветеринария-санитария талаблари

104. Куйидаги ҳолларда ер участкасида объектнинг қурилишини лойиҳалаштиришга рухсат берилилади:

агарда унда олдин чорва моллари ёки заарли чиқиндилар кўмилган бўлса;

радиация хавфсизлиги нормалари ошиб кетган бўлса;

ер участкасида кўйирги касаллигининг тупрок ўчоклари, ушбу касаллик бўйича стационар носоглом пунктлар жойлаштирилган бўлса;

саноат ва шахсий мақсадда ишлатиладиган объектлардан санитария химоя худудларини ташкил этиш имкониятлари бўлмаса.

105. Барча хоналар хомашёнинг ва тайёр озик-овқат маҳсулотларининг, ходимлар ва тапириф буюрувчиларнинг оқими, ҳаракатланишини ҳисобга олган ҳолда жойлаштирилади. Реализацияни амалига оширувчи объект худудига чорва ҳайвонларидан олинадиган маҳсулот ва хомашёни киритиш учун алоҳида кириш жойи қўйилиб, ҳайвонлардан олинадиган маҳсулот ва хомашёнинг ветеринария-санитария экспертизаси лабораторияларида ва кейинчалик реализация жойига караб бир томонлама ҳаракатланишини таъминлайди.

106. Ҳар бир хоналар гурухи алоҳида блокла бирлашади: юклаш, омборхона хоналари, озик-овқат маҳсулотларини сотув учун тайёрлаш хоналари, маъмурӣ-манийӣ, ёрдамчи, савдо хоналари

107. Савдо худудида умумий овқатланиш, маний хизмат күрсатиш корхоналари хамда ветеринария-санитария экспертизаси лабораторияси учун ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашё билан савдо қилиш учун алоҳида майдончалар (гүшт, балиқ, сут ва бошқа маҳсулотларини алоҳида сотини жойлари) ажратиб кўйилади.

108. Омборхона зонасида озик-овқат товарларини саклаш учун жойлар, совутиш қурилмалари жойлантирилган бўлади.

109. Юкловчи, омборхона биноларининг маҳсулотларни сотувга тайёрланаш хоналари, савдо залларининг жойлантирилиши улар орасида и технологик боғлиқлик ҳисобга оли ан холда амалга оширилади.

110. Объектининг ички қисмини пардозлаш ишлари заҳарсиз, ювиш ва дезинфекциялаш воситаларига чидамли бўлган пардозлаш материалларидан фойдаланган ҳолда амалга оширилади.

111. Савдо заллари, қадоклаш хоналари, ювиш хоналари, совутиш камералари, санитария узелларининг деворлари ювиш ва дезинфекциялаш воситаларига чидамли бўлган материаллар билан копланади.

112. Поллар намга чидамли ва наминкин ўтказмайдиган, санитария ишлови берилиши имконини берувчи бутун материаллардан тайёрланади. Юкларни тушириш хоналаридаги, автомобиллар майдончасидаги қопламлар қаттиқ сув ўтказмайдиган материалларидан тайёрланади. Ювиш хоналари, ҳожатхона ва ҳаммомларда сувнинг сув чиқариш тизимиға чиқариб ташланишини таъминлаш учун трапларни ўрнатиш кўзда тутилади.

113. Бутун, иккига ёки тўртга бўлинган гўшт бўлаклари билан савдо қилиш ташкил этилган объектларда майдони камида 10 метр квадратни ташкил киради. Гўштларни майдалаш хонаси ажратилиб, унда кўл ювгич ҳамда кўшимича совутгичлар ўрнатилган бўлиши лозим.

114. Тез бузилувчи маҳсулотлар билан савдо қилиш объектлари хом ва тайёр маҳсулотларни алоҳида саклаш учун совутиш қурилмалари билан жиҳозланган бўлиши лозим. Тез бузилувчи озик-овқат маҳсулотлари захираси совутиш қурилмасининг сифинини ҳисобга олган ҳолда омборхонага жойлантириш нормаларига мувофик бўлиши лозим.

115. Объект раҳбарияти (эгаси) қуидагиларни таъминлайди:

Ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашёнини; шунингдек, ўсимлик озик-овқат маҳсулотларининг ветеринария-санитария экспертизасидан ўтказилиши;

Ўзбекистон Республикасининг ветеринария (ветеринария-санитария) консалтари ва бошқа норматив ҳужжатларининг талабларига мувофик лабораторияларда ветеринария-санитария экспертизасидан ўтказилган гўшт, ҳайвонотга мансуб бошқа маҳсулотлар билан савдо қилиш учун тегишли шаронтлар яратишни;

савдо шаҳобчаси худудида лаборатория томонидан яроксиз деб топилган тегишли маҳсулотларни зарарсизлантириш учун автоклав ўрнатилган ва алоҳида изолятор хонани ажратишни;

лаборатория текширувлари натижаларини олгунга кадар гўшт, гўшт маҳсулотларини вақтинча саклаш учун алоҳида изоляцияланган совутиш камерасини таъминлашни;

истеъмол учун яроксиз деб топилган гўшт, гўшт маҳсулотлари, жумладан мусодара килинган маҳсулотлар, ҳайвонотга мансуб бошқа маҳсулотларини утилизация қилинишини амалга оширишни;

санитария кунларини ўтказишни, худуд, савдо жойлари, бошқа ёрдамчи хоналар, совутгичлар ва бозор инвентарларинин доимий тозаланишини ва дезинфекция қилинишини амалга оширишни;

Ўзбекистон Республикасининг ветеринария (ветеринария-санитария) қоидалари, йўрикноматари ва ветеринария соҳасидаги бошқа норматив-хукукий ҳужжатларида назарда тутилган профилактика ва мажбурий чора-тадбирларни амалга оширишни.

Савдо обьекти ва турғун савдо шаҳобчаларида ветеринария-санитария экспертиза лабораторияси бўлмаган тақдирда, маҳсулотлар экспертизасини ўтказиш шартнома асосида якинда жойлашган бошқа ветеринария-санитария экспертиза лабораториялари томонидан амалга оширилади.

8-боб. Озиқ-овқат маҳсулотларини ташиш, саклаш ва реализация қилишга қўйилган талаблар

116. Озиқ-овқат маҳсулотларининг ҳар бир партиясига қабул қилиш, саклаш, ташини ва реализация қилиш пайтида уларнинг сифати ва хавфсизлигини тасдиқловчи ҳужжатлар, шунингдек, сақлашни ташини шартлари ва яроқлилик/сақлаш муддати тўғрисидаги ахборот, тез бузилувчи озиқ-овқат маҳсулотларида эса тайёрланган вакт ва сана кўрсатилган накладной көзозлар, маҳсулотни саклаш ҳарорати ва уни реализация қилишининг якуний муддати кўрсатилган ҳужжатлар биринтириб юборилади.

117. Озиқ-овқат маҳсулотларининг саклаш жойларига етиб келиши тоза, курук, бегона ҳид бўлмаган ва яхлитлиги бузилмаган идиш ва қадоқда амалга оширилади.

118. Озиқ-овқат маҳсулотларини саклаш ва реализацияга тайёрлаш учун обьект хомаинёни, тайёр маҳсулотни, қадоқлаш ва ёрдамчи материалларни алоҳида саклаш учун совутиш ускуналари билан жиҳозланган омборхона бинолари билан тъминланиб, шунингдек осон ювилиши ҳамда дезинфекция қилиниши мумкин бўлган материаллардан, полдан баландлиги камида 15 см бўлган тайёрланган қаватлар, стеллажлар, товарларни жойлаштириш расталари ва контейнерлар, совутиш камералари, бугланган сувларни йигиш ва чикариб юбориш тизимлари, керак бўлган ҳолларда эса, оқартирилган ёки зангламас иўлатдан ясалган илгаклар ўринатилган осма балкалар билан жиҳозланади.

119. Объектлардаги барча озиқ-овқат маҳсулотлари обьектлардаги полдан камида 15 см баландликда жойлашган стеллажларда, поддонларда, товар расталарида сакланади. Озиқ-овқат маҳсулотларини полда саклашга йўл кўйилмайди.

120. Озиқ-овқат маҳсулотини саклаш учун мўлжалланган хонада бошқа ноозик-овқат материалларини биргаликда саклашга рухсат берилмайди.

121. Ўзига хос ҳидга эга бўлган озиқ-овқат маҳсулотлари (балик, пинжюк ва бошқалар) бегона ҳидни ўзида сингдириб олувчи маҳсулотлардан (хом гўшт, сариёф, тухум ва бошқалар) алоҳида сакланади.

122. Хом маҳсулотларининг (гўшт, парранда гўшти, балик, тухум ва бошқалар) истеъмол учун тайёр бўлган озиқ-овқат маҳсулотлари, тайёр, лекин қадоқланмаган маҳсулотлар билан биргаликда сакланишига, хавфли озиқ-овқат маҳсулотларининг бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари билан бирга сакланиши, шунингдек, ударнинг сув кувурлари ва канализация кувурлари, иситиш курилмалари яқинида, омборхона биноларидан ташқарида сакланишига рухсат берилмайди. Озиқ-овқат маҳсулотларининг бевосита полда жойлаштирилишига рухсат берилмайди.

123. Күйидаги озиқ-овқат маҳсулотларини саклашнинг алохидада сақланшартларига амал қилиш таъминланади:

совутилган ва музлатилган гүштни (бутун, икки ёки түрі бўлакта бўлинган, майдаланган) сақлаш илгакларда осган ҳолда амалга оширилиб, бунда гўнги бўлакларининг бир-бирига, хона деворлари ва полига тегишига йўл кўйилмайди.

Блоклардаги (ёки идиш (тара)ларга жойлаштирилган) гүштни стеллажларда, товар жойлаштириш расталарига ва контейнер қутиларга жойлаштиришга рухсат берилади. Гўштли ярим фабрикатлар, субмаҳсулотлар, музлатилган ва совутилган парранда гўшти маҳсус идишда сакланади, штабелни жойлаштиришда хаво циркуляцияси таъминланади;

совутилган балиқ етказиб бериш идишида 0 °Сдан -2 °С гача бўлган ҳароратда сакланади.

124. Озиқ-овқат маҳсулотларини саклаш ҳарорат режимларини назорат қилиш учун барча совутиш қурилмалари термометр билан жихозланған бўлиши лозим.

125. Норматив ва техник ҳужжатлар ва техник ҳужжатлар талабларига жавоб бермайдиган, истеъмол учун яроқсиз деб топилиган, аҳоли саломатлигини хавф остига қўювчи озиқ-овқат маҳсулотлари сотовдан олиб ташланади. Унинг кейинчалик ишлатилишини ёки йўқ қилиниши тўғрисидаги қарор давлат ветеринария инспекторлари томонидан қабул килинади.

126. Ҳайвонотга мансуб маҳсулотлар ва хомашёларни факат ветеринария-санитария экспертизасининг натижалари бўйича, маҳсулотга тегишли ветеринария ҳужжатлари бўлган ҳолдагина ишлов берилмаган ва қайта ишланмаган ҳолда озиқ-овқат маҳсадларида қабул қилиш, сақлаш, ташин ва ахолига реализация қилиш учун рухсат берилади.

127. Суюқ озиқ-овқат маҳсулотларини (сут, сметана, творог, ўсимлик мойи ва бошқалар) чиқаришда маҳсулотларни согувчининг идишидан қайтиб умумий идишга қўйишга йўл кўйилмайди. Сут, сметана, творог солинган илиндан қўйини учун савдо инвентари колдирилади, маҳсус идишда сакланади, ҳар куни ювиб турилади.

128. Сутни қайта ишлаш обьектлари томонидан флягада етказиб бериладиган сутни реализация қилишда бўшаган идинга ишлаб чиқарувчи корхонасида ишлов берилиб, у дастлабки реализация жойларида қўшимча равишда ювилни лозим.

129. Объектларда қўйидагиларни қабул қилиш, сақлаш, ташин ва реализация қилишга йўл кўйилмайди:

келиб чикиши, сифати ва хавфсизлигини гаслиқловчи ҳужжатлар бўлмаган озиқ-овқат маҳсулотлари;

тақдим килинган маълумотга мувофиқ келмайдиган озиқ-овқат маҳсулотлари;

озиқ-овқат маҳсулотларининг қалбакилаштирилиши;

озиқ-овқат маҳсулотларини саклашнинг ҳарорат ва намлик шартларига амал қилиш учун имкониятлар бўлмагандан;

патлари юлинимаган парранда, хўжалик юритувчи субъектлардан олинган, сальмонеллез бўйича посоглом бўлган тухум, қобиги ифлосланган, қобиги дарз кетган тухум, ўрдак ва гоз тухумлари;

ветеринария тамғаси бўлмаган ҳамда ветеринария ҳужжатларига мувофиқ келмайдиган гўшт, шунингдек, шартли равишида яроқли бўлган гўшти ва гўнги маҳсулотлари, ҳайвонотга мансуб маҳсулот ва хомашё ҳамда ветеринария-санитария экспертизасидан ўтмаган маҳсулотлар.

130. Тоза балиқ ва балиқ маҳсулотларини саклаш ва реализация килиш учун обьект ажратылған совутгичлар билан таъминланған бўлиши лозим.

130. Тухумларни қадоқланмаган ҳолда истеъмолга тайёр бўлған маҳсулотларни реализация килувчи бўлинмаларда (секцияларда) реализация килишга йўл кўйилмайди.

132. Тайёр озиқ-овқат маҳсулотларининг озиқ-овқат хомашёси ва ишмаган озиқ-овқат маҳсулотлари билан биргаликда ташилишига йўл кўйилмайди.

133. Йилнинг исекик фаслларида тез бузилувчи маҳсулотларни ташиш 6 °С даражадан юқори бўлмаган ҳароратда қуидаги ҳолатда амалга оширилади:

совутувчи кузовга эга бўлған маҳсус транспорт воситаларида 6 соатдан кўп бўлмаган вакт давомида;

совутгичга эга бўлмаган изотермик кузовларда 1 соатдан кўп бўлмаган вакт давомида.

134. Гўштни ташиш авторефрижераторларда: тиниб совутилганни 6 °С ҳароратда, музлатилгани 0 °С ҳароратда амалга оширилади.

135. Гўшт маҳсулотларини автомобиль транспорти билан ташиша факат совутилган, музлатилган ёки тинган ҳолатдагина рухсат берилади. 6 соат давомида тиндирилган ва юзаси куришни бошлаган, буғлатилган ёки музлари эритилган гўшт маҳсулотларини ташишга рухсаг берилмайди.

136. Автомобиллар, жумладан, маҳсус автомашиналар (тўнг маҳсулотларини ташиш учун мўлжалланған рефрижераторлар) тегишли тарзда жихозланған бўлиши лозим.

137. Гўшт маҳсулотларини ташишга қуидаги шартларга амал килингандагина рухсат берилади:

майдаланган гўштлар белгиланган талабларга мувофик ажратилған (корамол ва бошқа йирик хайвонларнинг гўшти – тўртга бўлинган бўлиши, чўчқа тўшти узунасига иккига ажратилған ёки бутун бўлиши, кўй ва эчки тўшти бутун бўлиши) хамда қалласидан ажратилған бўлиши лозим;

майдаланган гўштларда ҳеч қандай механик зарар етказилмаган бўлиши, қон оқиб кетган, урилган жойлари, қон излари, ошкозон-ичак тракти таркибидағи аъзолари ва бошқалар, шунингдек, ички ва ташки юзаларида, бўйин кисмида ишқилалари, ички аъзоларининг колдиклари бўлмаслиги лозим;

музлатилган гўшт блокларини пергамент ёки ушбу максадларда кўлланиладиган бошка материалларга ўралган хамда тегишли идишида (тара) қадоқланған ҳолда гашишга рухсат берилади;

хар бир майдаланган гўшт ва унині алоҳидә кисмларида (яримтадан, тўртгадан майдаланган гўштлар) ветеринария-санитария экспертизасининг аниқ кўришиб турувчи ва белгиланған шактга эга бўлған тамғаси бўлиши лозим;

қиймалаб тайёрланған, қайнатилған, ярим дудланған, қайнатиб-дудланған, хом дудланған, ўпка-жигарли ва қопли колбасалар, гўшти нонлар, сосискалар, сарделкалар, зельцлар, студиялар, паштетлар, шунингдек, бошқа маҳсулотлар ушбу максадлар учун маҳсус мўлжалланған қадоқлаш материаллари ёки идишиларга (тара) ўраб қўйилған бўлиши лозим.

138. Совутилган ҳамда музлатилған гўшт маҳсулотларини нефть маҳсулотлари ёки бошка хид чиқарувчи моддалар сингдирилған (ёки ифлосланған) кузовли автомашиналарда, шунингдек, ўзига хос ўтқир ҳидга эга бўлған бошқа маҳсулотлар билан бирга ташиш тақиқланади.

139. Гүшт махсулотларининг сифатига таъсир кўрсатини мумкин бўлган заҳарли кимёвий моддалар, қурилиш материалари, ёқилги-мойлаш материалари, ишкорлар, кислоталарни гўшт махсулотларини ташиш учун мўлжалланган махсус автотранспортларда ташиш қатъяни ман этилади.

Гўштни одам ва юк ташишга мўлжалланган енгил, ўрта ва оғир транспорт воситаларида ташиш тақиқланади.

140. Тиниб колган, совутилган ва музлатилган гўшт махсулотларини махсус рефрижератор машиналарда ташишла мазкур транспорт воситаси учун белгилаб кўйилган техник шаргларга (гўшт махсулотини кўйиш ёки осин тартиби, харорат режими, совутиш тизимининг ишчи ҳолати ва бошқалар) амал қилиниши шарт.

141. Тирик батик термоизоляция, муз учун махсус сифимга, шуниндек, сувни ҳаво билан тўйинтириш қурилмасига эга бўлган цистернали автомобилларда ташилади.

9-боб. Бозор ва савдо объектлари ва турғун савдо шаҳобчаларида гўшт махсулотларини реализация қилишга қўйиладиган талаблар

142. Сўйиладиган ҳайвонлардан олинадиган гўшт ва гўшт махсулотларини тегишли шароитлар яратилган бозор, савдо объектлари ва турғун савдо шаҳобчаларида реализация қилишга рухсат берилади.

Гўштни кўчаларда ҳамда савдо объектлари ва савдо шаҳобчалари ичida хона ёки кўча ҳароратида иликларга илинган ҳолда сотини, сақлаш қатъяни тақиқланади.

143. Ҳайвонлар гўштини реализация қилингага қўйидаги ҳолларда йўл қўйилади:
агарда уларнинг сўйилиши ихтинослаштирилган ва мини сўйиш корхоналарида амалга оширилган бўлса;

гўшт сотини тегишли барча шароитлар, шу жумладан совуттичили махсус расталар ташкил этилган бўлса;

тегишли ветеринария ҳужжатлари мавжуд бўлса (белгиланган тартибда расмийлаштирилган тақдирда);

ветеринария-санитария жиҳатидан хавфсизлиги кафолатланган гўнгиларининг ягона электрон маълумотлар базасига белгиланган тартибда киритилган бўлса.

144. Савдо шаҳобчалари ва бозорларга сотилиш учун келиб тушадиган гўшти ва гўшт махсулотлари конунчиликда белгиланган тартибда мажбурий равишда ветеринария-санитария экспертизасидан ўтказилиши ҳамда ветеринария-санитария экспертизаси лабораториясининг ветеринария врачи томонидан таминаланини лозим.

145. Қўйидаги ҳолларда гўшт махсулотларини реализация қилишга рухсат берилмайди:

сўйилиши ихтинослаштирилган ва мини сўйиш корхоналарида амалга оширилмаган бўлса;

гўшт ва гўшт махсулотларини ташини учун белгиланмаган транспорт воситалари ёрдамида етказиб берилган бўлса;

тегишли ветеринария ҳужжатлари бўлмаса;

ихтинослаштирилган сўйиш корхонасининг Ф-200 шаклдаги маълумотномаси бўлмаса;

ветеринария-санитария экспертизасиниши хуносаси (маълумотномаси) бўлмаса;

оёқлари ва бош қисми жун билан бирга бўлса, шунингдек парранда ва қушиларнинг патлари юлинимаган бўлса;

хона ёки кўча ҳароратида илгакка осилган ёки ерга (очик раста устига) очик холда кўйилган холатда бўлса:

ветеринария-санитария жихатидан хавфсизлиги кафолатланган гўштларини ягона электрон маълумотлар базасига киритилмаган бўлса.

146. Гўшт ва гўшт маҳсулотларини факат барча ветеринария, ветеринария-санитария коида ва нормаларига жавоб берувчи, совутиш қурилмалари билан жиҳозланган ҳамда ветеринария-санитария хulosаларига ёга бўлган жойларда реализация қилишга рухсат берилади.

147. Гўшт совутгичли маҳсус расталарда (витриналарда) сотилади. Бунда совутгичли витриналарнинг ҳар томонлари зич ёниладиган бўлиши зарур. Гўштнинг расталарга симаган қисми совутгичли хоналар ёки катта ҳажмдаги совутгичларда сақланиши лозим.

Гўштни майдалаш ва ажратиш маҳсус ёғоч мосламаларда (кундалар) амалга оширилиши лозим. Кундаларнинг юзаси текис бўлини, улар мунтазам равишда пичок билан тозаланиб турилиши, иссик сув билан ювилини ҳамда иш қуни якунлангандан кейин устига катта заррачали туз сепилиши ва дока билан қопланиши лозим.

Савдо обьектлари ва тургун савдо шахобчалари қувур орқали келувчи иссик ва совук сув, кўл ювгич ва бошқа зарур асбоблар (пичок, болта, тарози ва бошқалар) билан таъминланган бўлиши лозим.

148. Сотувчи тўлик бўлган маҳсус кийим бошда ишлаши ҳамда харидорга гўшт маҳсулоти тўгрисидаги зарурий ва аниқ ахборотни бериши, ҳусусан қуидагиларни маълум қилиши шарт:

гўшт ва гўшт маҳсулоти олинган ҳайвоннинг тури, сўйилган санаси;
истеъмолга яроклигини тасдиқловчи ветеринария маълумотномаси.

Ҳар бир совутгичли витрина устида ушбу гўшт олинган ҳайвон тури тўгрисидаги маълумот ёзуви бўлиши шарт.

149. Харидорнинг талабига биноан сотувчи, шунингдек етказиб берувчининг фирма номи ҳамда жойлашуви (юридик манзили) тўгрисидаги маълумотни ҳам тақдим қилиши шарт.

150. Бозор маъмурияти, дўконлар ва гўшт сотини шахобчалари раҳбарлари, муликчилик шактидан катъи назар, гиббий кўрикдан ўтмаган ва ветеринария-санитария курсларида таҳсил олмаган шахсларнинг ишлашига йўл кўйганлиги учун жавобгар бўлади.

10-боб. Якунловчи коида

151. Мазкур коидаларнинг талабларини бузишда айбдор шахслар қонунчиликка мувофиқ жавобгар бўлади.

Вазирлар Маҳкамасининг
2019 йил “8” майдаги 386-сон қарорига
3-илова

**2019–2021 йилларда республика ҳудудларида ҳайвоиларни сўйини ва терига бирламчи ишлов бериш
бўйича ташкил этиладиган автоматлаштирилган мажмуалар билан жиҳозланган чорва молларини
сўйини бўйича ихтисослаштирилган сўйиниш корхоналари
ПАРАМЕТРЛАРИ**

T/p	Худудлар номи	Туман ва шаҳарларда куриладиган ихтисослаштирилган сўйиниш корхоналари сони			Ташкил этилган замонавий ихтисослаштирилган сўйиниш корхоналар сони			Фойдаланишга топшириладиган йили *		
		жами	туман	шаҳар	жами	туман	шаҳар	2019 йил	2020-2021 йил	
1.	Қорақалпоғистон Республикаси	15	14	1	1			1	2	13
2.	Андижон вилояти	17	14	3	1			1	1	16
3.	Бухоро вилояти	13	11	2	2	2		2		11
4.	Жizzах вилояти	13	12	1	2	2		1		12
5.	Қашқадарё вилояти	14	13	1	5	5		2		12
6.	Навоий вилояти	10	8	2	4	3	1	1		9
7.	Наманган вилояти	11	11		2			2		10
8.	Самарқанд вилояти	16	14	2	4	3	1	2		14
9.	Сирдарё вилояти	11	8	3	3	1	2	2		9
10.	Сурхондарё вилояти	14	13	1	2	1	1	1		13
11.	Хоразм вилояти	12	10	2	2	1	1	1		11
12.	Фарғона вилояти	19	15	4	2	1	1	1		18
13.	Тошкент вилояти	21	15	6	4	4		2		19
14.	Тошкент шаҳри	11	11		4		4			11
Жами:		197	169	28	38	23	15	19	178	

*) Худудларнинг жойлашувига қараб ташкил этиладиган куихоналар сони ва уларнинг ишга тушиши муддатлари ўзгариши мумкин.